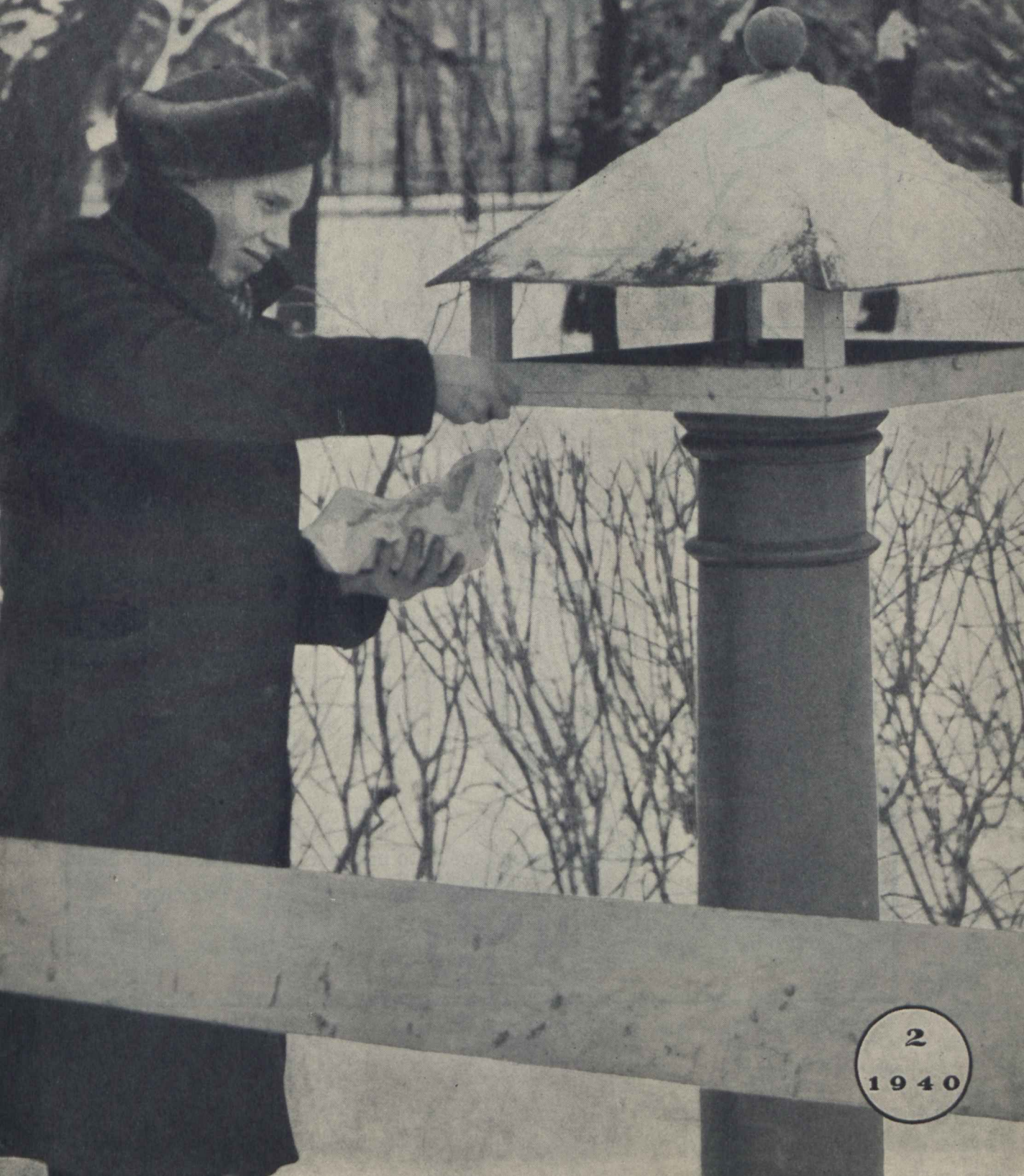


MEIE NOORUS



2

1940



Siin toimub meie „Meie Nooruse“ suvilaager!

„Meie Nooruse“ levitamise võistlus

lõppes väljakuulutatud tingimuste kohaselt 1. veebruaril.

Võistlus oli väga pinev.

Tulemusist lugege „Meie Nooruse“ järgmisest (Vabaduspäeva-) numbrist!

Uus võistlus!

Igal teist on kindlasti vähimalt üks südamesõber. Võitke ka tema meienooruslaseks! Näidake talle seni ilmunud numbreid ja ta veendub peatselt, et „Meie Noorusetä“ pole kujuteldav ükski kultuuritahteline noor.

Kui teie sõber on otsustanud „Meie Noorust“ 1940. a. tellida, siis kirjutage paberile tema nimi ja täpne postiaadress, ja paberi alla nurgale enda nimi ja aadress. See paber koos postmarkidega kolme krooni väärtuses paigutage ümbrikku ja saatke hiljemalt 1. märtsiks s. a. „Meie Nooruse“ talitusele (Tallinn, Niguliste 12).

Selliste tellimispaberite saatjate hulgast kutsutakse 5 meienooruslast eeloleval suvel Kose Vabaõhukoolis toimuvasse „Meie Nooruse“ suvilaagrisse. Seega on võimaldatud tasuta osavõtt „Meie Nooruse“ suvilaagrist kokku 30-el noorel (25 + 5).

MEIE NOORUS

NOORTEAJAKIRI

Toimetuse: **V. Altoa, J. Maisma, E. Murdmaa,
J. Nyman, P. Rummo, J. Vellerind.**

Peatoimetaja: **J. Nyman.**

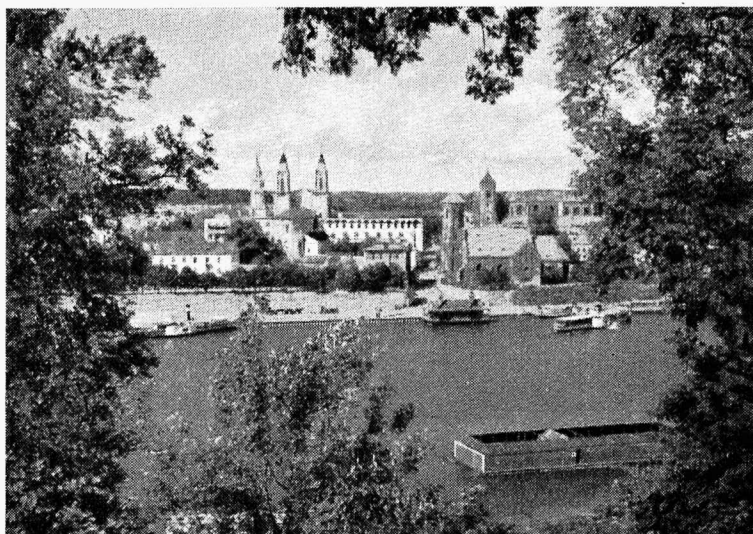
Tegevtoimetaja: **P. Rummo.**

Ilmub 18 numbril aastas. Toimetuse aadress: Niguliste 12, Tallinn. Telef. 432-73

Nr. 2 (19)

Veebruar

1940



Pille sõbralikus! Leedus! (Leedu Vabariigi aastapäeva puul 16. veebr.)
Kaunase panoraam ● Katoliku krutsifiksid ● Rašvariides tütarlapsi



TALV

Hiied on pärleis ja kiirgvel on künkad,
pimestav-helkiv on ilmamaa,
valusalt valged on pilvede rünkad, —
vaatlen, ei imetlust vältida saa.

Talu õugi, näe, metsa ääres
on nagu hõbedast tulvunud,
ojale aga all oru kääres
päike on kulda külvanud.

Vudinal-vadinal väikesed jalad
jooksul mu ümber, suu hõisklemas:
„Isa, näe, isa!“ Ah, süda, kuis sulad:
llu on rõõmuga võistlemas.

Hõbene maastik ja kullane oja,
Lapse särasilm: muinasmaa!
Süda, ah, süda, kas Õnne Koja
uksest ka sisse said vaadata!

H. Rikand.

Mäest alla suuskadega

O. AMON

*Mäest alla suuskadega
liuglen, lendan nagu tuul,
kõrvus kilkab tuulehuul,
lumi keerleb, tuiskab taga.*

*Suusad libisevad hästi,
nad on siledad kui klaas.
Mäest alla, mäele taas
suusatan ma agarasti.*

*Meeleldi ma suusasõitu,
suusasporti harrastan,
sellega end karastan,
lihastesse kogun jõudu.*

Jääroosid tare aknal

Are Lee

*Vanameister Pakane,
Härmas habemik Põhjataat,
Vaatas kord tare aknasse,
Vaatas ja viibates vilistas.
Külmapoiss tegi just kaevule kaant,
Kuulis kui taadi kutset,
Tuli, et tuhises terve laas,
Umbe tuiskas kõik õued.*

*Taat tahtis aknaid ehtida,
Maalida maju ja mägesid,
Ruudule roose missuguseid.*

*Külmapoiss pintsleid puhastas,
Purikad pistis neil' varteks.
Taat segas värvid ja joonistas:
Klaas muutus kupleiks ja kaarteks.
Kuhu ta pintsliga puudutas,
Sinna sirgusid palmid,
Kuhu paksemalt pintseldas,
Sinna mägestik valmis.*

*Tares pisuke Priiduke
Istus ja imetles aina.
Vaatles, kuis aknale kerkis loss,
Meri kuis kiigutas lainet.
Aga kui ruuduke roose sai hulk,
Priiduke emalt päris:
„Emake, kuhu jäi kuusiku-tukk,
Liumäe männid ja tare?“*

*Labakindaga laksatas
Otinahksele ürbile
Pakase peremees pahuralt,
Asus teisele aknale.*

AIKE

Stepas
Zobarskas

„Meie Noorusele“ Leedust avaldamiseks
saadetud

Lõuna paigu väljusid pääsukesed oma pesadest ja hakkasid lendlema maapinna ligi, riivates rohukõrsi oma tiibade otstega.

Ilm oli nii kaunis ja kuiv, et vana karjane isegi tähendas:

— Milleks peaks nüüd sadama? Nüüd vaja ilusaid ilmu, et hein kuivaks.

Peatselt muutus kuumus veel kangemaks. Loomad läksid järve, lambad kogunesid pajuude varju. Albinas oli heitnud selili rohusse ja, käed silmil, vaatas, kuidas pilved mööda libisesid läbi tema ristis sõrmede.

Sinine taevas oli sügav; üks väike lōoke tõusis noolena taevasse, et kanda sinna oma rõõmsat laulu, oma kerget sillerdust, mis kuuldus kaugele.

— Lōoke tõuseb üles vaatama, kas pilved ei tule veel, seletas vanamees.

Vana karjane ja Albinas ei lasknud silmist lõbusat laulikut. Kauaks, kauaks jäid nad nii vaatama. Sillerdused nõrgenesid järkjärgult ja lõpuks ei kuulnud neid üldse enam. Korraga ilmu valkjas pilv ja lōoke kadus selle tihedusse.

— Kuhu ta nüüd lendab? küsis Albinas.

— Taevasse, vastas vanamees, — kuhu ikka mujale. Jumal kuulab meelsasti ta laulu.

Kui päikese heledus neid uuesti pimestas, tõusid nad mõlemad. Albinas hakkas jooksema nõmmel, karates õitsvas rohus. Vanamees vahtis puhuti loomi, kes end kangekaelselt kaitsesid parmude vastu, puhuti järve teisele kaldale.

Mesilased sumisesid nõmmel. Nad lendlesid õielt õiele, et siis tõtata raskelt koormatutena tarude poole. Kui aga kõlas pikse kõmin kauge eemal, põgenesid nad nõmmelt.

— Meie haigete toitjad ning vahaküünalde valmistajad pöörduvad koju, tähendas vanamees.

— Jookse, väike, too mu sermega *). Vihma hakkab sadama. Me saame märjaks kui pardid.

Albinas jooksis hüpates koju ja tuli tagasi sermegaga.

Kuid pilv kasvas aeglaselt. Ta tõusis kõmisesed ning, sähvatas tuld. Kui oli kattunud kogu taevas, tõusis tuul. Puud hakkasid kõi-



Stepas Zobarskas

Stepas Zobarskas on leedu tuntuim noorsookirjanik. 1934. aastal ta sai kirjandusliku auhinna raamatu „Lapsed karjas“ eest. Sellest raamatust on ka novell „Aike“

kuma, nõmme rohi lainetama. Liivatee ja „hairius“ kummardusid nagu hirmunud lambad. Tuul tõi kusagilt õlekõrsi. Pääsukesed riivatsid maad ikka madalamalt. Ja kui kõik muud linnud olid peitunud metsatihnikusse, lendlesid pääsukesed Albinasest mööda ja tagasi tiibade vihisedes. Pikne tõstis häält ja välgud muutusid pimestavaiks.

Kari läks rahutuks. Lambad kogunesid kobarasse. Vasikad tõuklesid lehmade ümber, lakkusid nende kaelu ja surusid end nende vastu. Vanamees pani sermega ülle ja ajas piitsa plaksutades loomad varjulisse kohta. Sealsamas oli järve ääres väike saun. Karjased ja vihmast üllatatud möödaminejad põgenesid sinna pakku.

— Sina jookse koju, ütles vanamees Albinasele, mina jään siia.

*) Lai poolvillane mantel.

— Ei, ei, käis poiss peale, — ma jään sinu juure.

Vanamees nõustus käeviipega.

— Jää, kui tahad.

Varsti peitusid ka pääsukesed. Uhel neist oli pesa sauna räästa all ja Albinas nägi teda saba liigutavat. Pääsuke sidistas oma väikestega ja liigutas tiibu.

Järsku sähvas risti üle taeva hele valgus. Pikne raksus nii, et seinad värisesid. Albinas kahvatas. Ta sulges silmad, et mitte näha välke, mis tõmbasid taevale tuliseid viirge, ja surus end vanamehe vastu.

— Näed sa, sa ei läinud koju, konnapoeg, tõreles vanamees naerdes, — ja nüüd on sul hirm.

Poiss vaikis. Ta hoidus tihedalt vastu seina ja kuulas põrinat, mis kuulutas äikest. Uus kõuekärgatus kõmas ning vihm lõi raskete piiskadega vastu katust, seinu ja maad. Aknaklaasid läksid uduseks. Võsa sahin segunes tuule vilistamise ja järve mühinaga. Vahused lained uhtusid kaldaid ja pörkasid tagasi. Kunagi polnud järve lained näinud nii mustadena ja õudseina. Kui pilvedes plahvatas tuli, hakkas järv mürisema nagu vanker, mida tugevasti veetakse mööda kivisillutust. Vanamees paljastas pea ja tegi ristimärgi. Albinas järgnes ta eeskujule. Ta võpatas iga valgul puhul ja tõstnud üles kuuekrae, peitus vanamehe sermega hõlma alla, värisedes tervest kehast. Higi pärlendas ta otsmikul ja jooksis tal selga mööda alla.

— Vanaisa, mul on hirm, sosistas ta.

— Jumal, kui välk meid ei tabaks!

Albinasele meenus tulikahju Daujocia külas nõõdunud aastal. Põles uus maja, kuhu välk oli löönud korstnasse ja süüdanud talu. Ei jõutud kustutada. Inimesed põgenesid, tuul kandis tulelonte naabermajadele, mis kõik lõõmama hakkasid. Albinase ema oli põletanud pühitsetud oksi nende talus ja palunud: „Mu Jumal, eemalda meist see suur õnnetus!“ Selle kohutava vaatepildi mälestus hirmutas last ja ta kaotas pea. Ta sulges silmad ja hakkas pomisema palveid.

Et tuul ei kisuks sauna ust lahti, oli vanamees sellele puu taha pannud. Karja sai valvata läbi väikese prao. Loomad, pead maas, seisid põõsastikus; vihm uhtus nende selgi; nad tungisid sügavamale metsa ja peitusid lehtede varju, kui vihm tugevnes.

Välkude sähvatused paistsid läbi prao. Albinas, silmad suletud, kõrva kinni hoides, ei pääsnud mässava äikese mõjust.

— Kui ta siia ei lööks sisse, kui ta ei sur-

maks isa ja ema! sosistas ta. — Ole armuline, Jumal! Aita, et pilved mööduksid kiiremini!

Aga pilved ei lõppenud. Näis, nagu suur must kott oleks katnud terve legendiku, ja võimatu oli eraldada selle algust ja otsa.

— Ja kui välk mu tapab? mõtles Albinas. Ja tal oli kole surmahirm. Ta ei olnud patuta, ja kui ta surma saaks, läheks ta põrgusse. Oh, oh, kui kole asi!

— Vanaisa, sosistas ta, kas sa andestad mulle?

— Mida?

Vanamees vaatas poissi ega saanud tast aru. Laps oli kerra tõmbunud nagu märg kass ja ta näis väga õnnetuna.

— Andesta mulle, ütles väike, kattes suudluste ning pisaratega kortsunud kätt.

— Mida peaksin sulle andestama?

— Vanaisa, kas sa mäletad seda piipu? Sa otsisid seda kaks päeva ega leidnud. Sa riidlesid sulasega. Ma valetasin üteldes, et ma ei tea midagi. Ma olin selle tiiki visanud.

— Hea küll, see on nüüd möödas!

— Aga ma suitsetasin sammalt.

— Ära suitseta enam.

— Ma lõhkusin kambri akna. Sageli olen ma valetanud isale ja emale. Kui ma peaksin surema, ütle neile, et nad mulle andestaksid. Ma kardan koledasti põrgut.

— Mis sa seal sonid? vihastas vanaisa.

— Miks peaksid sa surema hakkama! Mida sa endale kujutled?

— Oh, mul on niisugune hirm.

Vanamees ja poiss hakkasid paluma. Nüüd mäletas Albinas kõiki palveid ja Jumala käske. Kunagi polnud need olnud nii tõsised. Ta oli laskunud põlvili ja palus suure hardusega, nagu rahunenud. Siis haaras ta uuesti vanamehe käe:

— Ja hanejalg?

— Kas see sina olid?

— Jaa, mina.

— Hea küll! Vaata, kui halb laps sa oled, noomis vanamees rahuliku häälega. — Sa teed halbu tegusid ja ei tunnista neid üles.

Laps ei vastanud midagi, kuid ta kogeles häbelikke sõnu, et väljendada oma kahetsust. Vanamees, tahtes ta pihtimusi lõpetada, andis vaesele Albinasele mõistlikke nõuandeid. Nii jäid nad pikaks ajaks, küürutades väikeses hoones. Katus värises veel, kuid äike vaikis vähehaaval ning taevass selgus: läbi väikese akna tungis sisse valgusekiir. Vihmatilgad jäid harvemaiks, puud kõikusid ikka vähem.

Vanamees ajas enda sirgu ja avas ettevaatlikult ukse. Pilved olid peagu kadunud. Lää-



Ruudo Toom

2

KURB VAHEJUHTUM PADARIGA.

Kord vahetunni ajal pingist välja astudes komistab Kuperjanov ühe kaasõpilase väljasirutatud jalale, mille üle kaasõpilane ise aga kelmikalt naeru kihistab. Selle poisiga oli Juliusel varemgi kanakatkumist. Tekib sõnavahetus, riid, mis ähvardab minna kakluseks. See kaasõpilane, Padar nimi, on turjakam ja oma kogult kõigiti Juliuselt üle. Julius, kes oma kehaehitusest on pisut kiduravõitu, ei näi söandavat rinna kokkuloõmises ka algust teha, kuigi Padar väljakutsuvalt vastu astub ja kaasõpilased, nii vahelduseks, heameelega oleksid soovinud näha Padari ja Kuperjanovi vahelist võitlust, milleks nüüd ka kogu aeg mõlemaid pooli ergutatakse.

Saanud sõpradelt julgustust ja tundes Kuperjanovist üleolekut, äigab lõpuks Padar rusikaga hoobi Kuperjanovile vastu rinda, nii et see pingile kukub. Kui ta on end sirgu ajanud

ja vastulöögipoosi võtnud, ilmub aga õpetaja klassi ja nii jääbki seekord võitlus pooleli. Julius aga ähvardab seda parajal juhul mitte tasumata jätta.

Möödub mõni päev ja kättemaksujuhus tulebki, kuid teisel kujul kui seda oleks oodatud.

On ilukirjanduse tund. Padar on kirjutades kogemata tindipleki oma vihikulehele kukutanud. Et seda karmi õpetaja eest varjata ja märkamatuks teha, limpsab ta selle ruttu keelega paberilt. Seda aga märkab nüüd Laurson, tuleb manu ja saktub Padari korralikult läbi. On Laurson selja pöörnud, näitab Padar talle tagant järele oma tindist musta keelt, mis klassis tasase naerukihina esile kutsub.

Nüüd leiab Kuperjanov paraja juhu olevat Padarile kätte maksa. Ta tõuseb püsti ja teatab õpetajale: „Gospodin učitelj, Padar pokazal vam

nes oli taevas selge ja see oli taas omandanud vihmas pestud linaõite puhta sinise värvuse. Orgu vajunud päike heitis kirkaid kiiri järve rahunenud vetele.

Albinas, silmad suletud, rusikad kõrvul, püsis kägardunult äikese hirmu all; vanamees tõmbas teda käest.

— Lähme välja, ütles ta.

Laps ajas end arglikult püsti. Viimsed vihmapiisad langesid ta ninale. Äikesemürin kaugenese ida poole. Metsa taga järve kohal säras ilus vikerkaar.

— Vaata, vikerkaar. Ta joob järvest vett, et joota pilvi. Ta on redeliks, mida mööda inglid paradiisi pääsevad.

Varsti väljus läbimärg kari võsast. Loomad läksid päikese kätte. Lambad raputasid oma paksuvillalisi kasukaid, lehmad lakkusid oma vasikaid, kes külmetasid ja vabisesid kõigist liikmeist.

Äike oli möödunud jätmata suuri jälgi, aga rukis oli maha löödud ja sauna õlgkatus turris nagu kalkuni saba.

Albinase süda vabanes ka suurest pilvest. Ta ajas end sirgu ja tõstis oma valge pea.

— Oi, oi! hüüdis ta hüpates rõõmust.

— Oi, oi! vastas kaja kaugelt järvelt.

Vanamees raputas oma sermegat, käänas selle kaeluse maha ja võttis oma pütsa. Päike oli loojumas. Tuli ajada näljane kari sööma.

— Jookse nüüd koju, ütles vanamees, — ma ajan ise karja lauta. Puhka end välja, sest homme ma ei aita sind karja hoida, sa pead üksi ajama loomad karjamaale.

Albinas ronis libedat teed pidi märke. Vee-lombid ääristasid teed. Rukis ajas vähehaaval päid üles. Nüüd Albinas ei kartnud enam, ta kahetses, et oli usaldanud vanamehele oma ek-simusi. Järsku peatus ta mäeharjal, kodu juures, ja hüüdis:

— Vanaisa!

— Mis?

— Vanaisa, ma ei visanud üksi su piipu vette, samuti oli ka hanejalaga.

Ja, käärinud üles püksid, ta pistis jooksul läbi loikude, nii et vesi pritsis ümberringi.

jazõk.“ („Härra õpetaja, Padar näitas teile keelt.“)

See oli Laursonile juba liig: „Ah niisugune on see poiss!“ Hambaid kiristades tormab ta nüüd Padari kallale, kes hirmunult pingi alla poeb. Poiss rebitakse sealt kättpidi välja ja hakatakse nüüd talle hoope laduma, küll pähe, küll selga, kuhu aga juhtub, kuni Padar pikali kukub. Ta ei tee aga häältki ega tõmba nägu nutule, nagu seesugustel juhtudel teiste õpilaste juures on harjutud nägema. See vihastab Laursoni veel enam. „Kangekaelne ka veel,“ ragistab Laurson, tõstab Padari jalule ja jätkab hoopide andmist. Padaril nirgub verd huultelt. Kas seda õpilaste eest varjata tahtes või soovides poisi kangekaelsuse lõplikult murda, haarab õpetaja Padari kaenla alla, lohistab ta ukse poole ning viskab üle läve esikusse, kus ta oma karistamist jätkab. Klassis on surmavaikus. Esikust kostab ainult Padari tasast oigamist. Mõned tütarlapsed on nuuksuma hakanud: „Nüüd tapab Padari ära.“ Kuperjanov, kes selles loos on reetlikult süüdlaseks saanud, ei suuda ka hoida pisaraid.

Kui Laurson viimaks klassi tagasi ilmub, istutakse endiselt tardunult vaiki ega märgatagi õpetaja juuresolekut. Keegi ei mõtle oma kirjutamist jätkata, kuigi Laurson käratab: „Mis te vahite, kui ei kirjuta!“ See on nagu üldine proteststreik õpetaja liig karmi kohtlemise vastu Padari suhtes. Kuperjanovgi, ta lemmik, on seekord tõrkjaks saanud ja teistega ühinenud. Istub pea norus ja kätega silmi varjates, ei näe ega kuule Laursonit.

Heliseb kell ja Laurson väljub klassist ärritatuna, ilma et ta oleks lasknud, nagu harilikult, enne vihikud kokku korjata ja need kaasa võtnud.

Robinal tormatakse esikusse otsima Padarit. Ta leitakse magamistoast haigena voodist.

See kurb vahejuhtum Padariga mõjub õrnatundelisse Kuperjanovisse väga rusuvalt. Seesugust karmi karistust ta Padarile ei soovinud ega oodanud. Kuperjanovit saadavad nüüd kõikjal ta kaasõpilaste põlastavad pilgud.

Ta näib kannatavat ja enesega võitlevat. Teda nähakse ühes kõrvalruumis üksi nurgas seisvat ja nutvat.

Paar päeva ta puudub koolist.

MURRANG.

Kui Julius uuesti kooli ilmub, näib ta olevat põhjalikult muutunud ja revideerimisele võtnud oma senised tõekspidamised ning suhted kaasõpilastega. Võideldes enesega ta on leidnud oma tõelise mina.

Temas on sündinud murrang.

Ta otsib kõigepealt lepitust Padariga. Peagi nähakse neid ninapidi koos mingisuguse mängu-eseme kallal sõbralikult nokitsemas.

Kõikide vastu Julius püüab olla sõbralik ja abivalmis. Ta on nüüd siin-seal liikuv ja tegutsemistahteline. Kui vahetunni ajal mõned poisid on maadluses rinnad kokku löönud, siis on Kuperjanov nüüd kohe man ja jälgib võistlust kogu hingega kaasa elades ning pooli kogu aeg oma hõigetega ergutades. Juhtub, et mõni sõjakam poiss Juliusele oma sõrme nagu haagi nina alla torkab, et „vinna, kõnn!“, siis ei kao Julius enam mant minema, nagu ta enne tegi, vaid surub omagi „haagi“ vastu: venita!

Kas oligi see — kesk hõiskeid, hullamisi ja ülevoolavat noorusrõõmu osavõtmatult üksi oma koolitöö taga istuv tuliste silmadega poiss — tõeline Kuperjanov? Kas ei kiskunud tedagi kaasa ta tujuküllaste kaaslaste tegutsemised ja tembud? Vahest oli see suur enesevalitsemine ja -sund, mis varjas ta seesmist maailma ja ohjeldas ta tegutsemistahet ja tunge.

Nüüd hakatakse tundma ja hindama kaasõpilaste hulgas seda tõelist Kuperjanovit, kui seltsimehelikku, alati abivalmis ja ustavat kaast, kes kõigile koolielu avaldustele suhtub suure tähelepanu ja osavõtuga, kes elab kaasa kogu õpilaspere noorusrõõmude ja -muredega ning kelle tõelises sõpruses, selle sõna õilsaimas mõttes, hiljem kellelgi pole olnud põhjust kahelda.

USK OMA VÕIMEISSE.

Et koolis vene keel on õppekeeleks ja peaõppeaineiks, millele teised peavad pühendama kaaluvaima osa oma õppeajast, ei sünnita õpingud Kuperjanovile vene keele oskuse tõttu palju raskusi. Kuid õppeülesannete ettevalmistamisest ei pääse loomulikult temagi. Seda teeb ta aga ikka suure püsivuse ja järjekindlusega. Istub raamatu taha või ülesande lahendamisele ega lahku enne kui asi selge.

Ta ei püüa ühestki raskemast osast kõrvale hiilida lootuses, et temalt vahest seekord ei küsita või et ehk tunnis toetab teda naaber. Ta loodab ainult enesele, tal on usk oma võimeisse ja püsivusse, et kõrvaldab kõik raskused, millega tal tulekski võidelda. Ta läheneb seepärast vahel raskenagi tunduvale ülesandele julgusega, vahel isegi teatava üleoleku, kerguse ja huumoriga.

KÜLALISLAHKUS.

Märgatavalt erineb Kuperjanov teistest oma haruldase helduse ja külalislahkusega.

Juhtub tal olema midagi suupärasemat, siis ei jäta ta kunagi seda jagamata oma sõpradega. Kuid ka kodust kaasatoodud lihtsat toitu on ta

valmis pakkuma, kui märkab, et mõnel nädalamoonakott on kergeks jäänud. Einestamise! on tal viisiks pakkuda kõrvalnaabrile oma leivakotist maitsta ka tema toitu. Tihti kostitab ta naabreid oma odrajahukaraskiga, mida harilikult teistel harva nähti. Lalli-ema (nii hüüti sõprade seas J. Kuperjanovi ema) küpsetatud odrakarask — see oli juba haruldus, mida süües kiideti ja mida Juliuse koolivendade poolt veel aastate pärast meele tuletati.

Talvistel tuisustel ilmadel sai mõnigi Juliuse külalislahkust tunda. Mõni lähedamal elunev poiss, kes ei kuulunud internaadipere hulka, oli koolis sageli Juliuse külaliseks.

„Ära mine kodu, a vot lumi tuiskab su üle ja sa ei jõvvagi sinna. Jää üüses siia, mul süüki küll ja ka säng siin, küll mahume ka üten põõnutada,“ on Juliuse tavaline manitsus sõbrale, kes tormise ilmaga tahtis koju minna. Kui selle peale tähendati, et „mis siis, kui sul enesel nii söök enne laupäeva otsa lõpeb?“, on Juliuse lühike vastus:

„A vot sis ma sibu kodu ja pressi söögikoti jälle täis.“

KUPERJANOV RAAMATUTEGA.

Fantastilised kavad.

Suure osa oma vabast ajast Kuperjanov kasutab kirjanduse lugemiseks. Häid võimalusi selleks pakub võrdlemisi rikkalik kooli raamatukogu, muidugi venekeelne. Selleks on täielised kogud vene klassikuid: Puškin, Gogol, Lermontov, Turgenev, Tolstoi jne. Maailmakirjandusest on hulk kõiteid Jules Verne'ist. Nendele lisaks on suur arv mitmesugust populaarteaduslikku kirjandust, siis prof. O. Jägeri mahukas Üldajalugu ja eriti rohkesti Vene ajalugu käsitlevat kirjandust.

Ta loeb kõike. Eriti näivad teda huvitavat põnevad seiklusromaanid. Hulgaks ajaks on teda vallutanud Jules Verne'i fantastilised roma-

anid: 80 päevaga ümber maailma, Kapten Granti lapsed, Saladuslik saar, Reis maakera südamesse jne. Ta loeb need kõik läbi, mõnd isegi korduvalt. Öhtuti magamistoas voodis jutustab ta vahel loetu sisu kaasõpilastele.

Nii mitmesuguse kirjanduse lugemisega laiendab ta oma silmaringi ja arendab teadmisi väljaspool kooliõppekava raamide ja ta on üks arenenuimaid poisse kooli õpilasperes.



*Julius Kuperjanov
Sipe kooli õpilasena*

Kas fantastiliste romaanide lugemise mõjul või Juliuse loomupärase kujutlusvõime ja tegutsemistahte tõukel tekib tema peas igasuguseid fantastilisi plaane ja kavu. Vahel targutleb ta, et tuleks konstrueerida seesugune aparaat mille abil saaks pilved laiali ajada, et sügisel nii palju vihma ei sajak. Teinekord ta murrab pead ja teeb arvestust, kui palju võiks minna maksma kanal, mis ühendaks Sipe kooli lähedal asenevat Küti järve tema kodutalu juures aseneva Lalli järvega, et saaks talvel uiskudel koju „tritsutada“ ja kevadel paadiga sõuda. Kord ta lubab hakata uurima, kuidas saaks välku kasutada kivilõhkumiseks.

Nii on ta erk vaim alati tegevuses ja otsinguis. (järgneb).



Sipe koolimaja

LÄBI AKNA

Arnold Kõiv

Just akna alt algab mul viljapuuaed. Aeda piirab laia müürina lehtpuupadrik, kuhu sihvakate kaskede ja haraliste sangleppade hulka on ära eksinud käharaid mände. Padriku taga avarduvad ühel pool lopsakad heinamaad, teisel pool aga lainetab silmapiirini vägev sammalraba, mille kanarbikune kasukas sügisese õieehtes siretab nagu lilla meri. Eks seal eemal — raba taga — loksu ja kohise pärismerigi, kuid seda pole mulle näha, seda sügistormide ajal ainult kuulen.

Siin on küllalt ruumi elamiseks-olemiseks igasugusele metsarahvale, seda metsadenurmede kirevat seltskonda ma sageli jälgingi oma aias. Mõnega neist olen sõber ja seltsimees, mõnega ajan väikest jonni, on aga selliseidki umbusklikke saksu, kes lubavad endid vaadelda vaid läbi akna, hoidudes ettevaatlikult, et ei kujuneks lähedasi kokkupuuteid minuga.

Üldiselt aga saame läbi keskmisel kombel, pole just suuremat vigagi.

1. Picus Major.

Seda edevat härrat, kes oli kohale reisinud vist rabatagusest männikust, märkasin esimest korda alles hilissügisel, — ja otsekohe sigis meie vahele väike vimm, kuna ta pihlaka otsast mulle hüüdis:

„Kärtst kärrr!“

Noh, „kärtst“ ei tee veel südant täis, „kärtst“ on tühine nõöksõna tema keeles, kuid „kärrr“ — vaat see juba vihastab, eriti veel siis, kui seda öeldakse kolme „r“-ga, sest siis see tähendab umbes kraadet või hilpharakat.

Kraade on ta aga ise, halbib nagu nariide-narr, kannab vesti fraki peal, püksivärvli kisub lõua alla, lipsu seob vööle ja vöö — lipsu asemele. Ning kogu see kummaline hilp-tualett — aina puna-rohelis-musta-valgetriibuline, silmad võtab kiretama!

Nimigi teisel pikk ja kergatslik, justkui parunipojal: *Picus Viridis Major*, mis maa-keeli oleks Suur Roheline Rähn.

Mõni päev hiljem algasid teissugusedki pahandused.

Mul on hea trobikond aiapoisse — tihaseid. Nende hooleks on sanitaarala — taimekahjurite äranõppimine. Seda nad ka teevad usinalt, nokkides sitikaid, satikaid ja igasugust tõugupuru. Aga kui lumi maha tuleb, siis on tihaste söögilaud kasin ja siis ma neid veidi toetan moona poolest: seon puuokstesse nõõrijuppe, nende otsa riputan pekitükikesi. Niisuguste rippuvate pekpendlite kallale uulitsapoiss Varblane ei kipu, küll aga on kena vaadata, kuidas väike aiapoiss-tihane nõõri külge klammerdub ja kiikudes pekki täksib, ise pehme, kirev ja ümarik nagu siidtopsuks linnapreili hommikutuhvilt. Pöidla-

suurusest pekiraasust piisab tihasele mitmeks päevaks.

Kuid äkki märkan — pekitükid ei löö vastu enam päevagi, justkui ära auravad kohe. No nüüd pole kahtlust: keegi suurema suuga mees võtab tolli! Haraka-emand või Varese-Jaak see ei ole: nendega on kaup maha tehtud, et kui võõrast vara puutuvad, siis nahatäie saavad. Asusin akna juure valvama — ja varsti oligi varas selge: va rähna-sell!

Ja kas teate, kuidas ta seda tegi? Istub oksal, kerib nõõri käpaga eneseni üles ning pistab peki kinni. No küll on vemmal!

Tegin temalegi selgeks, kellele pekk kuulub. Sõnadest üksinda, muidugi, ei aidanud: ega temagi sõnu taskust otsi, haugub vastu, nii et häbi kohe. Aga noh — kui sai paari mättatükiga pihta, siis sülitas ja klähvis kurjalt:

„Söö ise oma pekk, mul parematki võtta, kärrr!“

Jättiski tihaste toidu rahule, asus männikäbisid kröbistama.

Tema — seesama Picus Major ikka — on nii-ütelda insenerilaadi isik. Päril insener ta küll pole, aga hea puusepp — seda jah. Eks seetõttu siis ka taiplik ja hakkaja. Valis endale välja noore õunapuukoosa, mis pealt oli kahte harru kasvanud, harudevahe just parajasti nii lai, et männikäbi sinna ilusasti pidama jääb nagu kahvlisse. Nüüd mu isand Picus päevad otsa muud ei teinudki kui käis aga padrikus, kandis käbisid, pani neid oksaharude vahele, hoidis seal käpaga kinni ja täksitaks — nokapeitliga pihta, nii et käbisoomused lendasid. Nõnda ta sõi käbist seemned viimseni välja. Paari nädala pärast oli õuna-



Lustakas vastlasõit

puu all juba päris kenake kuhi käbisoomuseid.

Siis ma juhtusin seda õunapuud lähemalt vaatama ja — oh sa tuline tutt küll! — päris ära kohkusin... Puuke täiesti rikutud, nokalöögid poole tüveni õõnde uuristanud!...

Noh, seda tempu ma Picuse-foisile kindi ei raatsinud, hakkasin peale passima, kuidas talle leili anda...

Osa mu aiaelanikke rändab talveks soojale maale suvitama. Nii, nagu teada, toimivad kuldnokadki — ja nüüd nende korter ülal haavaladvas seisis tühjana. See oli ilus korter, õigemini üksikelamu või villa. Paari aastat eest ma selle ise ehitasin hõõveldatud naelakastist, katuse katsin tsinkplekiga, seinad värvisin ära, lennuava ette kinnitasin isteõrre. Uhe sõnaga, elamu kõigi mugavustega.

Tolle tühjalt seisva villa oligi härra Picus endale öökorteriks võtnud. Seal ta käis magamas, minult luba küsimata. See omavoli üksinda poleks mulle veel tuska teinud: korter niikuinii tühi, ela pealegi. Kuid eks mu isekas antvark, oma puusepaoskust rakendades, oli siingi kurja teo sooritanud: lennuauk temale, näe, kitsavõitu — ja temake oli siis augu muudkui avaramaks toksinud. Uhe sõnaga, ta oli villa ukse nii ära närinud, et mu kuldnokad sinna enam sisse ei kולי.

Nüüd sa, vemmäl, oled varsti pigis, mõtlesin, küll ma sulle...

Otsisin hästi pika teiba — nii pika, et kui see püsti ajada, siis ulatub kuldnokkade villani. Oõsel tõstsin teiba puu alla ja sead-

sin selle seisma nimelt nõnda, et teiba ots üle lennuava ulatas, väljapääsu sulgedes.

Juba varahommikul puhkes villas suur skandaal.

„Hei, sina!“ karjuti mulle sealt: „Teivas eest, kärrr!..“

Küll ta seal rassis, rabeles ja kirus — toosama Picuse-härra ikka, kuid välja ei pääsnud: teivas ei luba, mina aga appi ei lähe, ainult parastan.

Viimaks häda võttis poisil palved lahti, anus päris härdalt ja viisakalt:

„Lase ikka välja, no lase välja, peremees, kõht tühi!“

Tõstsin siis teiba eest: viisakat meest ei või kinni pidada. Viuhti! oli saks väljas ja tegi minekut nagu kuul, lepiku kohal korraks vaatas üle õla tagasi ja sülitas, kuid pikemat peatust ei olnud, kihutas aga otse üle luha ja üle raba, kuni kadus. Ja on kadunud tänini.

2. Jänku.

Õunapuude alla külvasin lutserni. See on ristikehina õepoeg, aga minu arvates palju ilusam: peened, õrnad lehed nagu siid, lillakad rohked õiekobarad, ise tihe, sale ja kõrge. Ja jänesele väga mookamööda.

Sellesama lutserni pärast hakkasidki jänused mu aeda küllastama. Algul nad ainult küllastasid — käisid õõseti — hiljem asusid päriselt kohale elama, magades päeval lutsernis.

Mina nendega ei riieldnud, mõtlesin, et söögu pealegi, küll jääb mullegi üle. Ja karta ma ei teadnud ka midagi: suvel haavikumeand õunapuid ei koori, talveks aga mässin tüved ajalehepaberisse.

Lust on näha seda va pikakõrvalist, kuidas ta hüpleb ja pillerkaaritab, vahel istub tükk aega tagajalgadel, kühveldab esikäppadega lutsernilatvu suhu ja vahib sulle oma kuldsete silmanööpidega kelmikalt otsa, õrritades, et: „Võid ju proovida mind püüda, ega sinutaoline kõmpjalg mind kätte ikka saa!“ Ja lööb halvustavalt kõrvad kokku nagu tohutud kääriharud.

Pool suve me õiendasime igamees oma asju ega tülitanud üksteist. Tõsi küll, kord siiski sattusin jänese rahvaga riidu selle tõttu, et nad ise omavahel riidu olid sattunud. Päike polnud veel tõusnud, mul oli kõige magusam uni — ja äkki tõusis aias rumal kisa. Vaatan aknast: kaks jänese papit kakleb, ise röögivad õudse häälega. Kaklus neil käib nii, et ollakse vastamisi, rind rinnaga peaaegu koos, hüpatakse krääksudes õhku ja siis ratabakse vaenlast tagakäppadega otse kõhtu. Püütakse lüüa nii hoogsalt, et küüned teisel kas või sisikonna välja rebiksid. Karvu tuiskas ringi nõnda paksult, et võinuksin neist endale paari labakindaid kududa.

Läksin õue ning käskisin kaklejail rahule jääda. Aga minust ei tehtud väljagi, mu isik võeti arvesse alles siis, kui kummalegi mööda kõrvu andsin. Sirkasid mõlemad lepikusse, mina siirdusin magama. Päeval kohtasin üht ja ütlesin, et sedaviisi minu aias lärmata ei tohi. Ta, sell, ei vastanudki, vipsutas vaid sabajuppi ja sukeldus lutsernisügavusse nagu järvepõhja.

Jaanipäeva eel nütsin lutserni maha. Õunapuud jäid juureni paljaks, ja siis nägin, et puudel olid maapinna lähedal hambajäljed küljes. Jänkude töö. Ütelge veel, et jäneseid suvel õunapuid ei koori! Ega nad seda kõhutäiteks teinud, see oli lihtsalt koerusest: söödi lutserni ja vahetevahel naksati natuke puukoort ka hulka. Umbes nii nagu ma ise toidu kõrvale terakese pipart või pisut sinepit võtan.

Andsin vägeva ja valju dekreeidi: viimnegi jänesehakatus kadugu minu aia piiridest kakhekümne nelja tunni jooksul, keda pärast seda kohtan, see saab mantli.

Kadusidki, sest kui mina kuri olen, siis minuga kaubelda ei saa.

Möödus nädalaid, oli juba sügisepoolik. Mahe õhtuhämärlik. Istusin akna juures ja jälgisin, kuidas siil õunaga maadles: tarvis

on õunanublakas kuhugi ära viia, aga ei saa ega saa. Ja järsku — volkst! — sähvatab üle kõnnitee hall välk. Jänes. Poeb peitu just akna alla, kressipeenra varju.

Kui jänes enese sel moel ära peidab ja te juhtute temast paarikümne sammu kaugusel olema, siis astuge aga vabalt ta juure, ainult ärge talle näkku vahtige, vaadake mujale. Noh, muidugi — suund võtke sammu võrra tast mööda, tema kohale jõudes tehke kõrvale üks vilgas nõks — ja ta ongi teil pihus. Šest tema, mehike, usub, et ta on enda maa sisse vajutanud, igati nähtamatuks muutunud, ning et te teda ei märkagi.

Nii ma tookord tegingi — ja ta oli mul käes.

Tõusis äge rabelemine ja kole kisa. Mina sellest ei hoolinud, viisin poiisi haopinu juure, valisin paraja peene vitsa, tõmbasin mõne sähvi.

„Oi, oi, onkel, lase lahti!..“

„Lahti või?“ küsisin. „Kas sa mu dekreeti ei austa?“

„Austan küll, aga sündisin pärast dekreeti, ai-ai-ai!..“

Andsin veel kaks-kolm sirakat. Kisa oli sihuke, et kostis vist küll üle mere Helsingisse, üle metsa aga — naabertallu. Kostis kindlasti, sest sealt hüüdis mu sõber Muri:

„Hauhauh, mis on? Tulen kohe, hauhauh.“

Olnuks väga piinlik, kui tuttav koer näinuks, kuidas mees jänest peksab. Seepärast koputasin jänkule sõrmega ninale, lasksin ta vabaks ja ütlesin:

„Et sind enam siin ei oleks näputäitki, ei nüüd ega tulevikus.“

Sekund hiljem polnud tast lõhnagi, kusa-gil kaugel Harku järve pool lidus vaid mingisugune villakera.

Muri aga juba kohal, vaatab otsa, küsib:

„Hauhauh, mis oli?“

„Ei tühjagi, Muri, ma natuke laulsin!..“

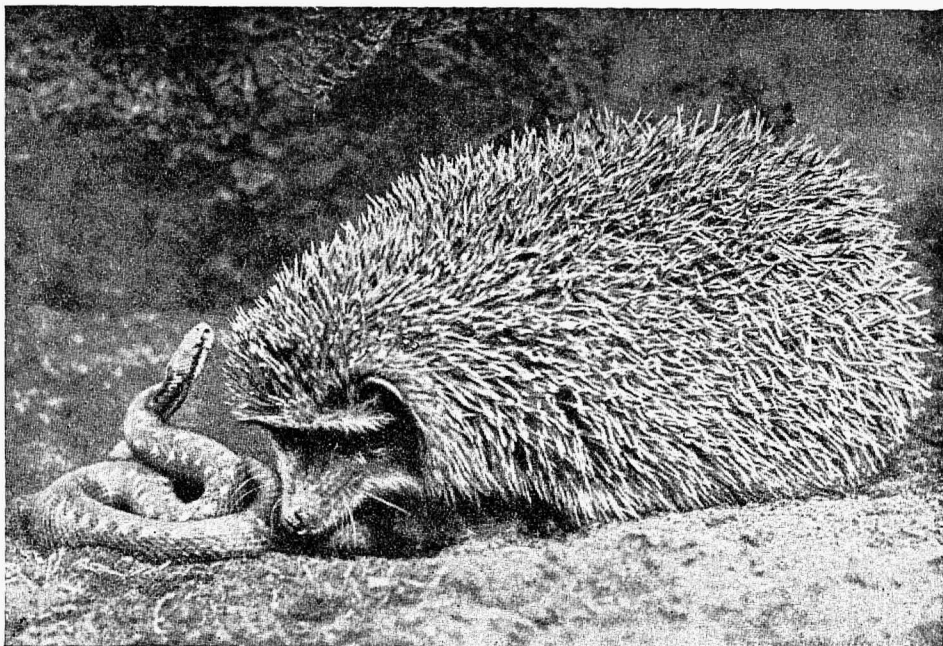
„Polnud see sinu laul ühtigi, see oli jänese kisa.“

„Nojah, Muri, üks kogemata eksis aeda, see polnud mu dekreeti lugenud. Ole hea mees ja viska tulevikus vahest silma siia ka, kui jänese klunni näed — tee sõit sisse.“

„Olen seda niikuinii kogu aeg teinud. Või arvad, et jänkud su dekreeti kartsid, hauh?“

3. Isand Põks.

Tema välimus jätab mõndki soovida: terav seanina, tillukesed silmakübemed, ovaalne notsukere, peened käpadki meenutavad harjaslinnu jalgu, ühe sõnaga — pörsäs mis pör-



*Isand Põks
asub „angerja-
prae“ kallale*

sas. Isegi hää!... hm, seda ei oska kirjel-
dadagi: ei ta rõhitse, ei vingu, ainult podiseb,
kui on erutatud. Turtsub nagu väike mootor:
põk-põk-põk-põk. Seetõttu teda Põksuks
hüüangi. Isand Põks Siil, kuna ta arvuka
suguseltsi perekonnanimi on Siil. Lõplikult
narrib ära Põksu fassaadi tema kuulus okas-
kasukas. Noh, sihukesel rüül on ju oma tõ-
hus otstarve, ja lappimine pole vist ka vaja-
line, kuid kes esimest korda näeb, see naerab.

Ent kummalise kuue all on Põksul kuldne
süda. Võite julgesti kinni nabida esimese
ettejuhtuva siili, kellega te tuttavgi pole —
ei tema kunagi hammusta. Tõsi küll, natuke
ta teid siiski nuhtleb: tõmbub kerra — ja kui
käe lähendate, siis see kera järsku tukahtab
ning oletegi saanud välkkiire okkalöögi, mis
on kaunis kibe. Aga see kulub ära: kes kä-
seb meest kiusata!

Kui ma esimesel kevadel metsamajja kolin-
sin, siis muidugi polnud ma Põksuga veel tut-
tav. Kohtasime majast veidi eemal lepikus
ja ma panin talle jala ette. Järgmisel hetkel
lebas mu ees kirju nõelapadi. Ei pead, ei
varbaotsa, ei sabaotsagi: oli loom ja äkki ai-
nult okaskera. Veeretasin selle kera endale
sülle. Ärge teie nõnda tehke, eriti veel, kui
olete riietatud vaid hõredasse trikoosse, nagu
mina tookord.

Lugu oli nii, et juba mõne tunni pärast
hakkas mul nahk ägedalt sügelema, reitele,
kõhule, rinnale ja käsivartele sigis hele punet-
us, mida põhjustasid tuhanded nõelatorked,
Põksu okaste jäljed. Mine tea, keda või mida

ta enne seda nende okastega oli pussitanud,
ma hakkasin päris kartma, et saan veremür-
gituse või halva nahahaiguse. No siiski kõik
lõppes õnnelikult, ehk küll punetus püsis päe-
va kolm-neli.

Järgmisel kohtamisel polnud Põksul aega
mu poole vaadatagi. Kapsapeenarde vahelt
kuuldus susinat ja tumedaid laksatusi. Läk-
sin kohale ja siis nägin, kuidas siil tabatud
rästikuga toimib. Õigemini: siil ise enam ei
toimi midagi, rabeleb üksnes rästik, rabeleb
enese surnuks. Siil aga on kerra tõmbunud,
okkad harevile ajanud, hoiab rästikut kere
keskpaika pidi suus ja laseb tal möllata. Madu
peksab end vastu okkaid küll kere ülemise
osa, küll vaba poolega, püüab hammustadagi
ja väanleb vihase jõuga, kuid satub kõikjal
vaid teravikkudele, mis tungivad talle lihha,
nagu noad. Need tuhanded noapisted võta-
vadki tal hingematukese välja, siis Põks siru-
tab end, teeb lõugadega mõne harjutusliigu-
tuse ja asub pihta. On pikk roog ja ränk
kõhutäis, kui tuleb sihuke vorst peast saba-
otsani kinni pista oma kolmveerand meetrit.
Ja sabaots kopsaka saagi puhul kipubki üle
jääma. Seda teab vana Jaak (lignimega kod-
danik Vares) ja passib peale. Kui Põks on
paisunud juba pikkusest laiemaks ja ainult
veel laisalt nosib, siis Jaak ütleb „tere“, nak-
sab ülejäägi noka vahele ja viib endale ka
koju angerjapraadi.

Lühikese aja möödudes olime Põksuga
suured sõbrad. Eks selle sõpruse kindlusta-
miseks aitas kaasa ka piimakauss. Põks sööb

Rahvusvaheline jäävalve Atlandil

Rupert Sargent Holland

Rannakaitse kutri „Tampa“ kohuseks oli valvata jäämägede järele Põhja-Atlandil ja hoiatada laevu nende sõiduteele sattuvate jäävallide eest. Juba ta asuski jälitama üht neist jäähiiglasist, mida oli nähtud aurik „Saratogalt“ 47° 10' laius- ja 49° 35' pikkuskraadi all. Ettevaatlikult ta hiilis edasi, kuni tuuleil puhus laiaili udu ta teelt ja võimaldas suuredada kiirust. Kell sillal helises jälle. Raadioteade aurik „Pariisilt“, kes vajab andmeid udu ja jäämägede kohta.

„Kus on ta praegune asukoht?“ päris ohvitser kutril.

Raadioohvitser teatas laeva asukoha ja tee, mille kaudu see liikus. „Saatke „Pariisile“ jäähoiatust,“ korraldas tüürimees, „ja ütlege talle, kuidas muuta kurssi, et hoiduda jäämäest,“ ning „Tampa“ liikus edasi oma saaki jälitades.

Raadioteade jäävaltelt võimaldas „Pariisil“ hoiduda kokkupõrkest jäämäega, sest ta muutis oma kurssi ühe punkti võrra.

„Tampa“ liikus ikka edasi, kuni kuuvalgusel ta meeskond silmas suurt valget massi ebakorrapärase piirjoontega ja säravate külmudega, mis meenutasid oma kujult lumega kaetud mäekõrgusi. Laevamehed kutril valgustasid prožektoritega lähenevat vaimusarnast kogu. „Aega veel küllalt,“ signaliseeris tüürimees, kui „Tampa“ oli ohutus kauguses jäämäest. Kaheksa üheksandikku liikuvast mäest oli vee all, ja niikaua kui see veealune jää sulaks, rulluks jäämägi juba teisele positsioonile.

Kuuldus kohutav mürin ja jäämass, mis lähenes valvelaevale, hakkas end selle lähedal ümber keerama. Siis hiiglasuur veepritsimine, mis saatis laineid, keerutades neid kõigisse suundadesse. Prožektorid leidsid mäe uuesti üles, kuid nüüd ta oli võtnud juba teise kuju. Väikesed jääsaarekesed ujusid eemale ta külgedest. Siis, kui ta nii rullus ja kõikus, määrasid laevamehed ta kurssi ja arvestasid voolude kiirust, milledega ta ühes liikus. See informatsioon oli määratud kõigile laevadele Põhja-Atlandil ja Ühendriikide ilmajaamale raadios edasiandmiseks.

14. aprillil ööl 1912 ookeanihiiglane „Titanic“, tehes oma esimest reisi, põrkas kokku päratu suure jäämäega, vajus põhja ja viis endaga meresügavusse kaasa ligi 1500 inimelu. See oli suurim õnnetus

ookeanisõitude ajaloos ja avas kõigi meresõidurahvaste silmad vajadusele kaitsta mereühendust jäämägede eest. Ühendriikide valitsus saatis veel sama aasta hilisjuunis 2 ristlejat valvama Põhja-Atlandit, kuni kadusid viimsed jäämäed. Järgmisel aastal kõik meresõidumaad seadsid sisse rahvusvahelise jäävalveteenistuse. Iga rahvas pidi kulude kandmisest osa võtma, proportsionaalselt ta kaubalaevastiku tonnaazile Põhja-Atlandi vetes, ja Ühendriikide valitsus nõustus võtma kogu asja korralduse enda ülesandeks.

Enamik mägedest, mis ohustavad laevu Põhja-Atlandil, algavad oma teekonda Lääne-Gröönimaa rannast. See maa on alatiselt kaetud jää-tanuga, mis pidevalt on liikumas kõrgemast tasemest mere poole, jääliustikkude kujul, mis liiguvad edasi fjordide kaudu. Kui need jääliustikud jõuavad randa, lükkuvad nad edasi vette, kuni nad nende raskuse tõttu murduvad. See mass triivib ujuva saarena edasi lõuna poole mäekujuliselt, mis on rohkem vee all kui vee peal. Kui kaugemale jäämäed liiguvad, oleneb nende suurusest ja voolude suunast; mõned liiguvad mitte kaugemale kui Newfoundland ja siis nad sulavad ja pihustuvad rannal. Teised kanduvad Labradori vooluga Suurtele Madalikkudele ja Golfi hoovuse soojadele vetele, kus nad kiiresti sulavad. Märtsist juunini on jäämägede hooaeg Põhja-Atlandi laevateil.

Seal, kus külm Labradori voolus kohtab sooja Golfi hoovusega, saadab vete segunemine udu laineina üle Atlandi tuhandete miilide ulatuses. See uduvaip katab mere 40% talve ja poole suve ajast. Rajud on sagedased. Kuid läbi selle tormise ja uduse koha viib kõige elavam merekaubanduse tee maailmas ja Newfoundlandi madalikud on kuulsaimad kalapüügi-kohad. Sestsaadik, kui bretooni kalastajad hakkasid purjetama oma laevadega neile madalikele, on olnud nende peakartuseks, et jäämäed läbipaistmatus udus võiksid kokku põrgata nende laevadega ja need oma hiiglaraskusega puruks muljuda.

Jäävalvelaevad on rannakaitse laevad, mis liiguvad elektri ja õlikütte abil. Nad on väikesed, võrreldes paljude jäämägedega, kuid hästi merekindlad ja vastupidavad igasugustele ilmastikuoludele ning võimalised saavutama kiirust kuni 15 sõlme. Kaks kutrit sõidab iga aasta 1. märtsil välja ja kolmas hoitakse tagavaras valvepaadina. Niipea kui nad väljuvad sada-

vist küll kõike, peale praetud raudnaelte, kuid piima siiski eelistab isegi maisitika rasvasele tõugule või õrnale hiirefileele. Piimaliud sai Põksu jaoks igal õhtul õue akna alla pandud, sinna Põks ilmuski alati kindlal tunniajal, nagu oleks tal taskus Moseri täpsus-uur.

Aga varsti selgus, et Põks pole sugugi mõni vilets üksiklane siin laias maailmas, vaid omab õdesid-vendi, mitu onupoega ja isegi ühe elatanud, poolpimedat tädi, kes vajab prille. Ning vaevalt on päike loojunud, kui terve see seltskond Põksu kannul akna alla koguneb ja kärsitult pobistab: „Tere õhtust, tere õhtust, too piima!“

Päris tülikas nii suurele perele külast piima tassida. Kui ostaksin õige lehma, mis te

arvate? Sest piimata ma Põksu ja tema omakseid jätta ei või, kuna Põks pole mõni päeva-varas, kes midagi muidu tahab. Ta puhastab mu aeda hiirtest, rottidest, putukatest ja usidest — ning kui leiab, et see vastutasu pole piima eest küllaldane, siis toob oma äranägemise järele lisagi.

Kord varahommikul astun trepile ja jala alla jääb mingi poolpehme rull, päris tore rästik. Ainult pea ja tubli jupi altpoolt pead oli Põks ise otsast ära söönud, kuid ega see kingituse väärtust vähenda, liiatigi, et ei vadata kingitud hobuse suhu.

Õhtul, piimaliua juures, ütlesin: „Aitäh, Põks, kuid mulle rästikud hästi ei maitse, ära enam too.“

mast, astuvad nad otsekohe raadio teel ühendusse laevade ja rannaga.

Aurikuilt ja kalalaevadelt kogub jäävalve teateid udu ja ilmastiku seisukorra üle ja teab ühtlasi, kus jäämägesid võiks oodata. Kui esimest jäämäge märgatakse, algab tegelik töö. Saadetakse laiali esimene raadio-jäateade: „Valvelaev jäämäe juures laiuse 42° ja pikkuse 40° 30'; asend 180° all, 0,5 sõlme tunnis, udune, meri vaikne.“ Niisiis jaht on hoos; suure jäämäe kütmine! Mõnikord jäävalve teatab kuni 20 jäämäe leiust päevas.

Jäävalve on siiski üsna ettevaatlik lähenema kohutav-kõrgetele jäämägedele, kui on tarvis teha ülesvõtteid ja skitse jäämäe mõlemast küljest — mäe pikkus, laius ja kõrgus arvutatakse siin hoolikalt välja ja nendest mõõtmistest võib päris täpselt ära määrata mäe üldise mahu. On valve oma töö lõpetanud, siis määratakse mäe äratundmiseks ta tõenäoline kurss, kirjeldus ja number ja tehakse need kõigile laevadele Põhja-Atlandil teatavaks.

Valvepaat ruttab nüüd edasi Põhja-Gröönimaa poole, uute sealt oma lõunamaareisile väljuvate jäämägede otsingule; siis valve pöördub n.-n. „külma valli“, s. o. Labradori voolu ja Golfi hoovuse vahelise liini suunas, mille taha mäed harva satuvad. Igal hommikul ja öhtul teatatakse kindlaksmääratud tunnil igast laevateel nähtud mäest raadio kaudu Ameerika Ühendriikide ilmajaamale, mis on kõigi mereteadete keskpunktiks.

Need merekoletised — jäämäed — on oma suuruselt väga vahelduvad. Kui jäävalve esimest korda neid märtsis nägi, olid mõned mägedest enam kui 500 jalga pikad, palju pikemad kui mõned suurlinnade majad, ja tõusid 250 jalga üle veepinna, mis on ainult üks üheksandik nende üldisest kõrgusest. Harilikult on mägi ümbritsetud kerge udulinega — säruga, mis alati eritub jääst, kui see liigub soojematesse vetesse; mõnikord ta längküljed on sinakad või rohekad ja pisikesed õhumullid pinnal annavad talle pimestav-valge sära, mis kiirgab päikeses.

Jäävalve on teinud prooviks palju katseid hävitada jäämägesid pommide ja miinidega. Granaadituli on kasuta, kuid kuuenaelane tulepomm, mis lastakse 150 jardi ulatusse, läbib jäämäe ainult pooles ulatuses. Laevamehed panevad harilikult lõhkeained jäämägede servale, eemaldavad ise hädaohutusse kaugusse ja elektri abil süütavad laengu. Veidi hiljem on näha, kuidas mägi kergelt värisema lööb, jää-



„Titanic'i“ mälestamis-tseremoonia

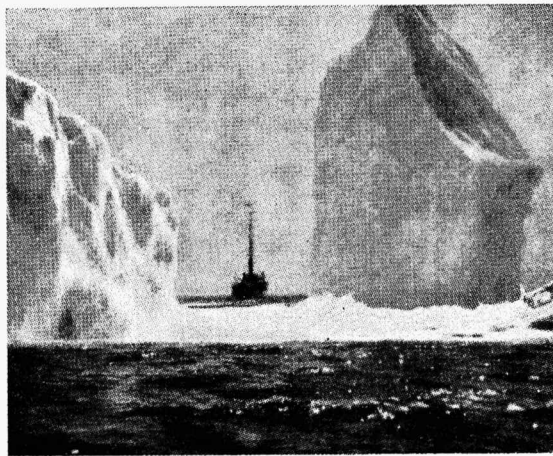
kildude sadu langeb tipust alla ja mass nagu hiiglane, keda on kiviga tabatud, raputab oma õlgu ja liigub rahulikult edasi merre. Ikka ja uuesti pannakse lõhkeaineid, ja nimelt sellisel hulgal, mis võiks purustada isegi kõige kogukama laeva. Kuid siin on see võimeline ainult tükikesi mägede küljest lahti kangutama või kergelt mörastama nende külgi. Golfi hoovus näib olevat ainuke õige jäämägede hävitaja.

Jõudnud „külma valli“, on jäämägede teekond harilikult peaaegu lõppenud. Ja liin Golfi hoovuse ja Labradori vooluse vahel on kergesti eraldatav, sest Labradori vooluse vesi on oliivroheline, aga Golfi hoovuse oma tugevalt indigosinine. On huvitav tööik, et kohas, kus Labradori voolus ja Golfi hoovus kohtuvad, on tähele pandud temperatuuri vahet 20—30°. On märgatud, et poole miljoni tonnine jäämägi, mis on jõudnud oma pikalt Gröönimaa reisil Golfi hoovusse, võib sulada siin üheksa päeva jooksul. Vahel, kuigi väga harva, mõni üksik mägi jõuab lõunas kuni 40. paralleelini.

Põhja-Atlandil läbisõitvail aurikul on kaks sõiduteed — „läänepoolne kurss“ laevadele, mis tulevad Euroopast ja lähevad Ameerikasse, ja „idapoolne kurss“ 60 miili lõuna poole — neile, kes lähevad vastassuunas. Sel läbisõidul on valvelaev liikumise korraldaja. Kui mõni laev on kaotanud oma kursi, siis ta võib teatada endast valvelaevale, kes teeb edaspidise korralduse, sest vastasel juhul võib nimetatud laev udus niisama hädaohtlikuks osutada kui avarist või jäämägi. Kui mäed triivivad voolus, mis neid viib ümber laevateed, annab jäävalve peatumiseks märgi raadio kaudu ja keerab liikumise suuna lõunasse.

Iga aasta 14. aprillil mälestatakse valvelaevadel „Titanic'il“ hukkunuid ja iga laev Põhja-Atlandil katkestab oma vastuvõtu sel päeval viieks minutiks, kui kostavad aupaugud vee kohal, kus suur liinilaev hukkus. Jäämäed triivivad ikka veel edasi neis vetes ja on suutelised hävitama iga laeva oma teel, kes nendega kokku põrkab. Aga seitsaadiik, kui rahvusvaheline jäävalve sisse seati, s. o. 26 aastat tagasi, ei ole ükski laev enam hukkunud kokkupõrkest jäämäega.

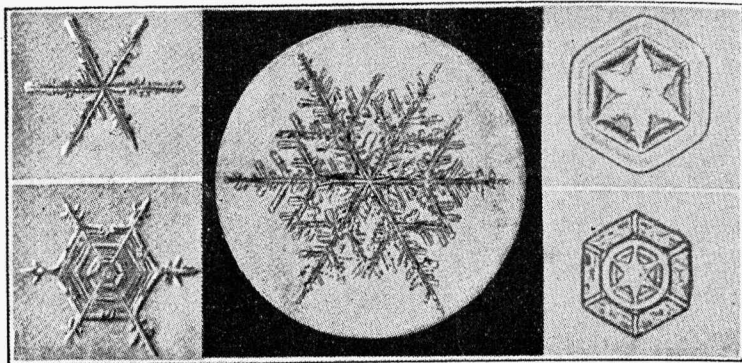
(Ameerika NPR ajakirjast.)



Laev jäähiiglaste vahel

Miks vesi ei külmu põhjani

Tasa Edur



Valgeis lumehelbeis peitub suurim ilu, mida loodus üldse meil võimaldab nautida. Lumehelbed pole kunagi ühtemoodi, kuigi nad kõik on kuusnurksed. See tuleb sellest, et vesi ei külmu mitte vormituiks tükkideks, vaid kristallideks, reeglipärasteks osadeks, mis moodustavad kogumeid, nagu näeme seda jäälilledel aknal. Kui me naela haamriga jõesse hakkame lööma, siis ei lähe see sinna nagu puusse, vaid purustab jää üksikute kristallpindade juurest.

Külmumine ise toimub 0 kraadi juures. Kuid alati ei sünni see nii. Kui me talvel klaasitäie vett paneme välja aknalauale ja järgmisel hommikul seda vaatame, siis võib termomeeter vees näidata — 6–8 kraadi, kuid vesi pole ikka veel külmunud. Kui me aga klaasi veidi liigutame, siis läbib vett nagu mingi tukstus ja ta muutub hetkeliselt jääks. Kuna vesi öösel liikumatult seisib, ei saanud kristalliseerumine alata.

Veel külmumast hoidmiseks on veel teine vahend. Selleks lisame vette soola. Soolaga mingis tassis lund segades ja sinna termomeetrit asetades võime teha huvitava tähelepaneku: nimelt hakkab lumi sulama ja muutub veeks, kuna vee temperatuur samal ajal langeb isegi kuni 10 kraadi alla nulli. Katse on veel ilmekam, kui me köögisoola asemel võtame klooralkaltsiumi. Nähe põhjaneb asjaolul, et sool lahustumiseks vajab soojust, mida ta lumest endasse võtab ja nii vee temperatuuri viib alla. Soolaga on võimalik ka jääd veeks muuta. Kui külmunud aknaid soolaga hõõruda, muutuvad need kohe läbipaistvaks. Eriti raudteel sõites on seda kasulik meelde pidada, kus vähese soolaga on võimalik luua aknast väljavaadet. Ka suvel on võimalik jahutamist kiirendada, kui jääle lisada soola. Muidugi ei aita selleks paarist nootsatäiest.

Ka külmub soolane merevesi aeglasemalt kui mage jõevesi. Tavaliselt usutakse, et külmub pealmine veepind, mille all siis jää muutub paksemaks. Tegelikult on aga asi pisut keerulisem. Vesi külmub null kraadi juures. Kui mõnd teist vedelat ainet jahutada ja külmetada, siis ta muutub tahheks ning ta kaal (erikaal) suuremaks. Veel on see kummaline omadus, et ta erikaal on kõige suurem +4 kraadi C juures; teiste sõnadega: liiter vett 10 kraadi juures on kergem kui 4 kraadi juures. Selles temperatuuris on vesi kõige raskem, ja kui temperatuur veelgi

langeb, hakkab vesi muutuma kergemaks, kuna ta uuesti paisub. Sellepärast ujub jää veel, kuna ta on veest kergem. Sellepärast paisub ka vesi jäätumisel. Kui me pudeli veega täidetult ja kõvasti korgitult paneme külma kätte, siis on tast mõne aja pärast järel ainult killud, milleks teda muudab paisuva jää jõud. Nii purustab jää ka kaljusid, kui vesi on sattunud enne külmumist kalju pragudesse.

Kujutleme, et tiigi pind on muutunud 4-kraadiliseks, seega kõige raskemaks, ja pinna vesi langeb nüüd põhja. Põhjast tõuseb soojem vesi tema asemele pinnale, jaheneb jälle ja langeb taas alla. Nii jätkub see, kuni kogu tiigi vesi on saavutanud 4-kraadilise jaheduse. Nüüd jääb liikumine seisma, kuid pinnalt jahtub vesi veelgi edasi ja jäätub. Nii tekib veele jääkaas, mis on aga halb soojusejuht — ei lase külmust enam veele ligi ja moodustab enda all olevale veele nagu kaitse külma vastu. Kui veel seda erilist omadust poleks, ta külmuks põhjani ja hävitaks endas kõik elud. Ka lumi moodustab tõhusa kaitse talikülmade vastu.

Muide, jääga võime teha teisigi huvitavaid tähelepanekuid. Asetame pika jääpanga kahe tooli vahele ning paneme mingi suure raskuse traataasaga tema üle rippuma. Raskus kisub traati ning see lõikab end jõesse. Me näeme, kuidas traat ikka allapoole vajub, kuni ta lõpuks, jääst läbi jõudes, kogu oma raskusega kukub põrandale. Me ootame, et poolitatud jäätükid talle järele langevad. Kuid jäätükk lebab endiselt tervena ja temas pole lõhet, mida traat lõikas. Jää sulas surve all ja külmus pealpool kohe, kui surve kadus.

Sama näeme ka reejalaste jälgedes. Reejalas vajutab koheda lume oma raskuse all kokku ja muudab selle survega veeks. Veepind teeb jalase aluse libedaks, nii et see kergesti edasi liigub. Kui aga jalas edasi libiseb, muutub äsjane vesi kohe läikivaks jääkorraks.

Sellega on seletatav ka jääliustikkude liikumine. Ka siin muutuvad alumised jääkihid ülemiste raskuste all veeks ja libisevad mööda kallakut allapoole. Ka jääl endal on omadus voolamiseks, kuigi see teostub õige aeglaselt. Kui me pika jääkamba paneme toolile, nii et selle ots pikalt, ilma toeta, ulatub üle tooli, siis paindub see pikema aja kestel allapoole kõveraks.

ROOTSI

„Meie Noorusele“ Rootsist kirjutanud Ivonne Frenzel

„Sa vana, sa vaba, sa mägedemaa,
Sa kaunis ja rõõmurikas Põhja.
Ma tervitan sind, armsam isademaa,
Su päikest, sinist taevast, haljaid välju.“

Nende oma rahvushümni sõnadega meie, rootslased, tervitame oma maad. Ma püüan anda kirjelduse Rootsist, kuigi seda mõningatesse sõnadesse kokku võtta on vägagi raske, milline on meie maa kui tervik. Oma suures ulatuses põhjast lõunasse on ta nii mitmekesine, et võimatu on siin leida looduses ja elamiskultuuris midagi ühtlast.

Rootsi lõunapoolseimas provintsis Skånes te näete mannermaa tasandikku. Meie, kes elame kaugemal põhjas, sageli kujutame ette, et ta on ühesugune lame, nagu pannkook, ja oleme imestunud, kui leiame selle väljadega tasandiku olevat nii mitmekesiselt läbistatud küngastikega ja orgudega. Sellest provintsist me saame suure osa oma viljast, mida tarvitame, ja seetõttu ta väärrib oma nimetust „Rootsi viljaait“. Siit põhja poole östergötlandi ja västergötlandi provintsidest kui ka suurte järvede Väneri, Vätteri ja Mälari ümber on ka tasandikke ja välju, kuid see järvede alt tekkinud maapind ei ole enam nii viljarikas kui lõunas.

Mida kaugemale minna põhja poole, seda vähemaks muutuvad tasandikud väljadega ja ilmuvad suured metsad. Kõige põhjapoolsemas osas neid metsi võiks õigusega nimetada „polaarvöö ürgmetsadeks“.

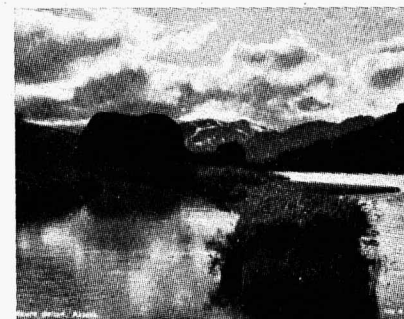
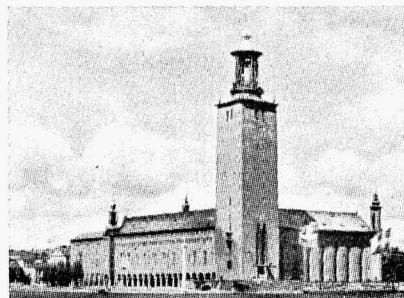
Metsad neid läbistavate jõgedega, milledel on metsikud kärestikud, annavad maastikule kütkestava kauniduse. Neil metsadel on suur majanduslik tähtsus, sest puu nii toormaterjalina kui ka ümbertöötatuna on Rootsile tähtsaimaks väljaveoartikliks.

Põhjas on ka Rootsi kõrgeimad mäed, mille harjad alatiselt on kaetud lumega. Mägedel on enamikus lapikeelsed nimed, nagu Kebnekajse ja teised. Siin laplased oma põhjapõdrakarjadega elavad rändrahva elu, mis on väga lahku minev kogu muu Rootsi elanike eluviisidest.

Maa, mis koosneb nii mitmeladilistest osadest, näitab loomulikult niisama suurt ebahõltsust ka kaubanduslikus ja tööstuslikus elus. Varemalt suured massid Rootsi rahvast olid põlluharijad, jahimehed ja kalastajad, kuid alates 16. sajandist, kui avastati meie rikkalikud ning väärtuslikud metsad ja metallimullad ja alustati nende eksploateerimist, siis tuhandeid töömehi hakkas oma ülalpidamist saama neil uutel tööaladel.

Kui suurem osa meie rahvast elas veel maal, siis meie linnad, isegi pealinn Stockholm oma paljude minevikumälestustega, ei olnud suuremad kui meie praegused moodsad alevid või külad. Kõik aga muutus, kui 19. sajandil arenev moodne tööstus kui ümblik oma võrgu abil hakkas rahvast tõmbama linnade poole ning tekitas „põgenemise maalt“. Tööstusasutused paiknesid loomulikult neisse lin-

PILTE ROOTSIST. Luutsinapäeva (13. dets.) neitsik küünlakrooniga ● Stokholmi raekoda ● Lõuna-Rootsi maastik ● Kõrgmägesid Põhja-Rootsis ● Fjord



nadesse, mis asusid kohtadel, kust tööstus sai oma toormaterjali. Stokholmis on meil tehaseid, mis valmistavad koorelahutajaid ja meiereiseadmeid ning müüivad neid kogu kultuurmaailmale, ja L. M. Ericsoni telefonitehased, mis oma laadilt ka on suurimad maailmas. Meie suuruselt teine linn Göteborg on tähtis sadam ja merekaubanduse linn, kust käivad regulaarsed laevaliinid üle Atlandi. Siin asuvad ka kuulsad kuullaagrite tehased S. K. F. ja suured Göta laevatehased. Kogu Euroopas ja üle maailma on tuntud Eskilstuna noad, Jönköpingsi tulitükid, Asea elektrimasinad ja Boforsi suurtükid. Viimaste valamiskojas käib välismaalasi sageli õppimas.

Ja mida siis soovitada välismaalasele vaadata tema sõidul läbi Rootsi? Kindlasti esimesena ja kõige enam meie pealinna Stokholmi, seda Põhjamaade Veneetsiat, mis asub ühes kaunimas kohas maailmas. Renessansi-stiilis kuningapalee ja puhtas moodsas stiilis raekoda, mis meenutavad vanu doodžipaleesid Veneetsias, ning suur vabaõhu-muuseum Skansenis on pealinna tähtsaimad tähelepanuväärsused.

Värmland Rootsi läänepoolsemas osas on teiseks turismi keskkohaks. See provintis on laialt küditud sealse looduse kauniduse poolest, mida pakuvad metsadega palistatud mäeharjad, jõed ja järved. Selles provintsis on sündinud mõned meie suuremad luuletajad ja kirjanikud, nagu Geijer, Fröding ja Selma Lagerlöf. Värmlandist põhja poole asub Dalarna, missuguses provintsis on võrdlemisi palju hoidunud alles vana rahvuskultuuri, nagu keelemurre ja vanad kombes, mis on säilinud peagu muutumata läbi viimaste rahutute sajandite. Selle provintsi mitmes kihelkonnas rahvas kannab veel oma vanu rahvariideid ja suviti nad lähevad oma loomadega välja mägiskarjamaadele, missugust eluviisi juba kaua enam ei tunta teistes meie maa osades.

Rootsile kuulub suur saar Balti meres, Gotland, kus asub Visby — „mälestuste ja rooside linn“. Oma vana kloostri ja linna piiravate müüridega ta meenutab aegu, mil see võimas Hansa-liidu linn oli valitsev Põhjalas.

Meie maa kõige veetlevamad ja kütkes-

tavamad vaated on aga koguni kaugel põhjas, kus seda loodus pakub meile mitte millegi eest. See on meie keskööpäike, mis võlub meeli ja pakub vaadet nõiduslikus kauniduses.

Välismaalasele, kes meie maa kultuurist on vähem huvitatud kui seltskondlikust elust, me pakume veetlevat meelelahutust supelrandades, nagu seda on Falsterbo ja Bostad, kus suviti keeb vilgas elu. Talvel on moes turistide kogunemised meie kõrgmägedes, nagu Storlien ja Ore, kus saab ühel ja samal ajal nii sportida kui ka lõbutseda.

Niisugune on maa, mida armastame. See armastus oma maa vastu on, ma mõtlen, väljapaistvaim joon meie rahva iseloomustamiseks. „Ida või lääs varem, kodus siiski parem“, nii lausub üks meie vanasõna, ja see osutub õigeks nüüdseilgi päevil. Iga rootslane, kes oma elu on elanud võõrsil, ihkab tulla tagasi kodumaale, et surra siin.

Peab veel teadma teistki iseloomustavat joont, et mõista Rootsit ja rootslasi, s. o. meie armastus ja uhkus vabadusele. Meie vabadusearmastus põhjeneb meie ajalool. Rootslased ei ole kunagi olnud orjad, isegi keskajal mitte. Ainult kahel lühikesel perioodil on Rootsit valitsenud kõikvõimas monarh, kuid isegi neil perioodidel ei olnud monarhil õigust määrata makse. „Rootsi rahva muistne õigus määrata makse ise kuulub ainuüksi parlamendile“, nii loeme meie põhiseaduses, mis on juba 100 aastat vana, kuid mille juured idanevad juba õige kaugest minevikust.

Meie ajalugu on kuulsusrikas. Rootslased on mänginud tähtsat osa maailma ajaloo Kolmekümneaastase sõjaga ning Gustav Adolf ja Kaarel XII nimed on tuntud üle maailma. Viimasel sajandil on keev ja seiklev viikingite veri vaikinud uhkesse teadvusse, et „tegude kuulsus ei kasva ainult verega leotatud pinnal“.

Armastuse ja austusega meie, rootslased, laulame oma rahvushiimni teist salmi:

„Su suurpäevist muistseist on mälestused
Su kuulsuse kannud maade taha.
Ma tean, et mis olid, see oled, seks jääd,
Su pinnal elada, siin surra tahan.“

Esimene ball

Aineil M. Alatare
Nat. Mei illustratsioonid

II. Ball.

Kui Ell laupäevaõhtul oli peoleminekuks riietunud, leidsid ema ja Lint mõlemad, et ta oli kaunis kui suvepäev. Ta kleit oli kodutehtud ning lihtne, emalt laenatud kingad olid avarad ja tal oli hullusti tülikas hoida lokke langemast näo ette. Ema laenutas talle väikese ketil rippuva kristallkaelahte ja tütarlaps tundis end päris, päris peene daami olevat. Ühelt käiselt oli hargnenud õmblus, Lint nõelus selle kinni, nii hästi-kurjasti kui ta suutis. Nad kolm ei hoomanudki, et kleit istus kaunis halvasti ja et siidisukkade värv ei sobinud hästi kingadega. Nad arvasid vaid, et kõik oli peen, uus ja tore, ja eriti Lint leidis, et kõik on kole põnev. Ema naeratas veidi närvlikult oma vanemale tütrele.

— Ma loodan, et sul on ballil lõbus, Ell. Tule aegsasti koju, muidu ei jõua sa homme kooli... Ei, tõsi, homme on ju pühapäev. Noh, see on kena. Aga ära jää siiski kauaks ära. Ma arvan, see

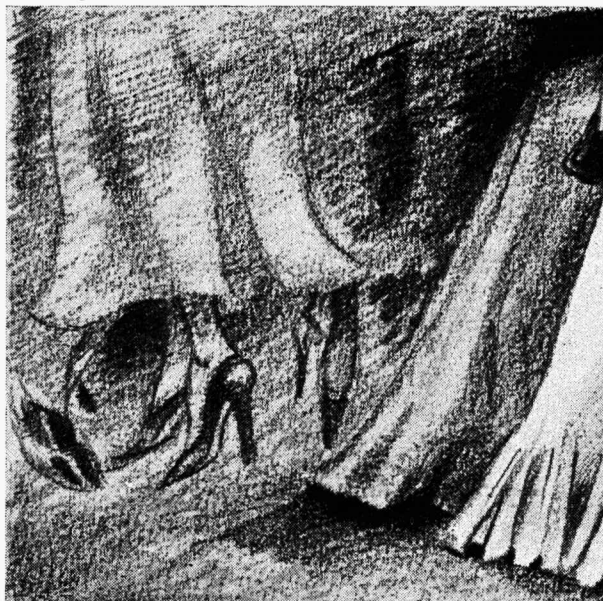
ei sobiks hästi, mõistad sa. Sa pole veel küllalt vana.

Ta silitas veidi tõtlikult Ellu põske.

Ell otse säras emale vastu ja mõtles:

— Oo, kui ma ometi oleksin emasugune... Kui ema võiks kunagi minule uhke olla.

Väike vahva Ell, kes tahaks, et kõik läheks hästi. Väike innukas Ell, kes tahaks nii meelsasti pakkuda oma emale ja õele kõike ilusat. Väike kõhn pikajalgne Ell, kes ei unistanud muust kui et olla kord oma ema taoline, kui ta kord täiskasvanuks saab. Nüüd läks ta oma esimesele ballile põksuva südamega, kindla otsusega käituda nii, et



emal ja Lindil poleks põhjust tema pärast häbeneda.

Ta kohtas koolimaja ees Maara Roodmat.

— Mul on jube hirm tantsude pärast, sedastas Maara. Ma olen kodus veidi harjutanud raadio järgi, aga kui mind peaks kutsutama tantsima, hakkab mu pea kindlasti ümber käima.

Ta sarnles väikesele hirmunud linnupojale ja Ell tundis end võrreldes oma kaaslasega päris julgena.

— Me tantsime vahest Lindiga nende paari grammofoniplaadi järgi, mis meil on. Ma arvan, see on siiski päris lõbus. Meil on Lindiga nii tore, kui me tantsime. Lint on siis nii vahvä, et võiks enda surnuks naerda.

Maara vaatas imetlusega ning veidi kadestades Ellule. Maaral polnud õde ega venda. Ta ema oli huvitatud seltskonnatööst ja oli sellega alati kinni; isa oli poliitikategelane ja tal oli niipalju tegemist võõraste inimestega, et tal peagu kunagi polnud aega oma väikesest tütrest jaoks. Maara oli alati veidi kade Ellule, kel oli nii lõbus oma õega.

Kooli suur uks neelas mõlemad tütarlapsed koos hulga teiste noortega, kes sisse läksid. Koridorid näisid õhtul kummalistena ja klassiruumid mahajäetuina ning õudseina. Tüdrukud püüdsid end võimalikult väikeseks teha naervate ja lobisevate noorte summas, kes liikusid koridorides ringi. Ühe klassitua uktsel rippus silt „D a a m i d e t u b a“. Nad pugesisid sisse. Sõna lausumata, häbelikkusest moonpunased võtsid nad ült mantlid ja kübarad. Neile näis, et kõik tüdrukud vahtisid neid ja hindasid nende kleite. Käsi-käes tõttasid nad välja võimlasse, kus tants oli just alanud.

Saal oli ilustatud lakke riputatud vanikutega. Ühes nurgas asus väike orkester ja mängis innuga kõrvalukustavat tantsulugu. Hulk paare keerles juba põrandal. Maara haaras kramplikult Ellu käest. Nad vaatasid teineteise otsa ja pilgud põrandale kiindunud, et vältida võõraid silmi, pugesisid nad ühte nurka ja istusid sinna.

Ja seal nad istusid. Nad vaatasid lõbusaid paare. Algul vaatas üks või teine imestunud rahutut tütarlaste paari, kuid pikapeale unustati nad täiesti. Tantsude vaheaegadel istusid mõlemad tüdrukud

ja vahtisid üksisilmi suurele tühjale põrandale. Kui uus tants algas, läks Maara tulipunaseks hirmust, et keegi võiks tulla teda tantsima kutsuma. Ka Ell oli tsipa erutatud. Kui tants jälle hoos oli ja neid polnud keegi kutsunud, tundsid nad kergendust, ühtlasi aga ka pettumust. Nad olid hirmul võimaliku kutsu- mise eest, piinlik oli aga jääda tähele- pandamatuks. Olemine oli nii loll kui see üldse võib olla.

Nad ei lausunud teineteisele palju. Ell istus ning mõtles, et ema soovib, et ta õigel ajal koju tuleks. Aeg-ajalt piilus ta suurt seinakella, mille osutid liikusid teosammul. Veel ei sobinud koju minna. Ta mõtles, mida teha. Tuli meele, kuidas ema vastu oldi kõikjal tähele- panelik ja kuidas teda austati ja kuidas ta kõiki inimesi ligi tõmbas nagu tuli liblikaid. Ta mõtles kõigile ema sõpra- dele, kes varemini kogunesid nende kodusse. Talle tundus, nagu kuuleks ta nende innukaid häält, nende muusikat ja laulu. Ta kujutles end veel väikesest tüd- rukuna, kes lebas siis lastetoas oma väi- keses sängis ja kuulis kõne kõminat ja lõbusat naeru. Ta kuulis isa häält, kes laulis tuttavaid viise, ja ema mängivat Chopin'i. Ta kuulis teisi laulvat ja män- givat. Nii palju kuulsaid isikuid külastas nende kodu.

Talle meenus, kuidas kord istus lastetoas kuulus prantsuse lauljatar, kes laulis võõrkeelseid lastelaule, kuni lapsed uinusid. Talle meenus kaks väikest valget voodit pitskaunistustega patjade- ga ja siidtekiga. Talle meenusid eesrii- ded, millele oli maalitud ingleid, nuku- kapp ja kenad leلود. . . Emal oli tol ajal nii palju raha. See oli siis, kui isa elas. . . Nüüd polnud emal kunagi raha, mingeid ilusaid uusi riideid ja harva tuli keegi neile külla. Aga ema oli siiski daam, ja ta soovis, et tema tüdrukud kasvaksid headeks, kenadeks inimesteks. Ja siin istus nüüd Ell esmakordselt ballil, ilma et ta oleks suutnud koguda enda ümber mõndagi noort. Mitte ükski ei usaldan- nud nende nurka tulla.

Ell istus ja mõtles sellele kõigele, pii- ludes kellale. Ta tundis end seevõrra tujutuna ja masendatuna, et oleks meel- saimini nutnud. Aga ta teadis, et ema poleks kunagi nii teinud.

Seepärast istus ta pea püsti ja nae- ratas säravalt enda ette tühjusse, Maara

suureks imestuseks. Ega see Ellule kerge olnud, hirmus raske oli naerda, kui nii oleks tahtnud nutta. Aga ema oleks nii teinud, ja seepärast oli see ainus õige talitusviis.

— Mis sul on? küsis Maara.

— Ei midagi. Ma mõtlen vaid, kui lollid me võime välja näha!

Maara alahuul võbises.

— Arvad sa, et siin on midagi naerda? Ma usun lõpuks, et mul on hambavalu, nii pean ma koju minema.

— Sa ei kavatse ometi? Missugune hammas? — uuris Ell.

Maara näitas nimetissõrmega vasakule põsele ja katsus teha kannataja ilme. Ell purskus helisevalt naerma. Maara pidi kaasa naerma. Nad naersid kõvasti ja kõlavalt.

Kolm pikka poissi seisis veidi maad neist eemal. Nad vaatasid uudishimulikult tüdrukuid, kel nii lõbus oli olla. Üks neist lähenes Ellule, tegi kummarduse... ja sirutas käe. — Laanes, — kohmas ta.

Tüdrukud jäid segaseks ja kogelesid hääletult oma nimed.

— Kas ma võiksin veidi siia istuda?

— Tüdrukud jaatasid ja vaatasid kahtlevalt teineteise otsa.

Laanes ei teadnud, mida peale hakata oma kätega, ja istus lõpuks nende peale. Need olid suured jõulised rusikad, märkas Ell. Maara tõmbus varjule ta selja taha.

— Kus koolis?

Tüdrukud vastasid summutatud häälel. Hetk oldi vait. Muusika mürtsus ja trillerdas.

— Kuidas teile meeldib niisugune tantsimine? — küsis Laanes lühidalt.

Ellul oli piinlik.

— Jaa, meie... me... ei ole olnud kunagi varem niisuguses kohas. Ma arvan, et see kõik... ma mõtlen... jätab niisuguse... rumala mulje, nii et me pidime naerma.

Laanes naeratas laialt.

Maara vaatas üle Ellu õla ja ütles päris julgelt: — Meie olime hirmul, et keegi võiks meid tantsima kutsuda ja me ei oska üldse mitte. — Nüüd säras Laanese nägu.

— Ja siis mõtlesime me, et rumal on, kui ei saa tantsida, aga ise olime hirmul, et keegi kutsub. — Ell vaatas kõhklevalt Laanesele — rumal, eks ole?

Laanes oli ilmselt aus hing. Ta unustas, et ta ei teadnud, mida peale hakata oma suurte kätega, ja vehkles nendega tüdrukute ees.

— Jaa, aga ma ei mõtlekski teid tantsima kutsuda, kui see võiks ära jääda. Ma arvan, et üldse on tantsimine rumal. Ta sirutas oma kämbla ja tüdrukud surusid seda kordamööda. Pea oli jutt täies hoos. Kaks teist poissi kutsuti ka sinna ja esiteldi vastastikku. Ell polnud harjunud, et keegi end temale esitles, nii tundis ta end päris täiskasvanud daamina.

Laanes jutustas, et ta soovib koolis käia, aga isa tahab, et temast saaks peremees vanas põlises talus. Ta isa olevat öelnud, et kui ta nüüd niiviisi üksikuna elab linnas, siis käigu ta tantsukursustel, et saada päris härraspoisiks. Ta õppigu tantsima ja käigu ballidel. Laanes jutustas kaasakiskuvalt ja koomiliselt. Ta matkis oma isa, kuidas see silitab habet ja kortsutab kulme ning virutab rusikaga lauale.

Tüdrukud kuulasid hinge pidades.

Nii oli Laanes sunnitud tantsukursustel käima, et saaks linna tulla ja koolis käia. Siis näitas ta kahele teisele poisile, kes näisid argadena ja tagasihoidlikena. — Vanamees tahab, et ma käiksin tantsuõhtutel, nii siis ma korraldasin selle meie vahel. Ma õpin Vainloga koos saksa keelt ja Kreediga matet. Tasuks lubasid nad kaasa tulla, kui ma peole lähen. Meie võime siis peol istuda ja omavahel lobiseda. Kuna ju käima peab. Ma pidin ju vanamehele lubama, mida ta nõuab, muidu ma ei oleks pääsnud ju kooli. Ja kool, see on ju elu, eks! Sest hiljemini tahan ma saada inseneriks.

Laanes oli päris hingetu, kui ta viimaks lõpetas. Tüdrukud olid poisi jutust haaratud. Nad unustasid oma häbelikkuse ja naersid südamest Laanese teravmeelsustele. Nad unustasid täiesti kella vaadata ja olid väga pettunud, kui tants lõppes ja hakati laiali minema.

Viis noort lobises ja lobises, kuni viimaks Ell ütles, et ta peab koju minema. Ta jäi korraga kole uniseks ja tal tuli meele ema soov, et ta ei jääks liig hiljaks. Nad tegid endale teed läbi peoliste massi ukseni ja poisid saatsid tüdrukud koju. Uniselt ronis Ell treppe

mööda üles ja uniselt kobas ta šnepper-võtmega lukuauku.

Kell oli üle kaheteistkümnne, kuid proua Vaaralt lebas voodis ja luges. Ta kutsus poolsosinal Ellu, et mitte äratada Linti. Süüdlase tundega riputas Ell oma mantli üles ja läks ema juure, kes vaatas imetledes oma tüdrukut.

— Sa tuled hilja, Ell. Kas sul oli lõbus? Said sa palju tantsida?

Ell seisis vaevu püsti oma valges kleidis, kortsunud käistega, ja püüdis mitte haigutada.

— Ei, me ei tantsinud kordagi. Keegi ei kutsunud meid, aga me kohtasime kolme toredat poissi, kellega jutlesime. Ja meil oli nii lõbus, et me mitte ei märganud, kui hilja juba oli.

Ema naeratas.

— Nojaa, see on peaasi, et teil oli lõbus. Nüüd aga tõtta sängi. Sa näid nii unisena.

Ell tahtis jutustada Laanesest ja teistest poistest ja kuidas tal kiusatus oli töinama hakata. Ta tahtis jutustada, kui lõbus neil oli olnud pärast ja kuidas nad olid kokku leppinud pühapäeval välja minna ja et Laanes oli lubanud aidata Maarat saksa keeles. Aga ta oli liig unine. Nii suudles ta vaid ema ja läks heitis voodisse. Vaikselt nagu väike rott riietus ta lahti ja puges oma sängi. Mõtted keerlesid peas. Nimed ja sõnad vurisesid kõrvus. Lint nohises unes oma voodis.

— Mõtelda, kui hilja on, oli ta viimane selge mõte, enne kui ta uinus.

(Lõpp.)



Tütarlapse huvitavad

sellised raamatud, mis kirjeldavad välismaade koolieliu, muidugi siis, kui tegelasteks on esijoones tütarlapsed. Sääraseks raamatuks on möödunud aasta lõpul k.-ü. „Looduse“ „Kuldraamatu“ sarjas ilmunud Peggy Raymond'i koolipäevad, milles jutustatakse ühe Ameerika suurlinna keskkooli abiturientide koolielamustest. Jutustus algab ilusa septembripäevaga, mis hulga mitmesuguseid tüdrukuid kooli-ruumidesse viimseks õppeaastaks kokku toob, ja lõpeb kevadel piduliku aktusega, kus koolist lahkujatele nende tunnistused kätte antakse. Jutustuse tegelased on iseloomult muidugi väga erinevad, nagu ühe klassi õpilased harilikult ikka; nende vahel tekib hõõrumisi ja kokkupõrkeid, mõnikord kipuvad olukorrad päris traagilisekski kujunema, kuid lõpuks laheneb kõik hästi ja kooliruume jumalaga jättes võivad kõik parimate sõpradena lahkuda minna. Jutustuse sündmustik on algusest lõpuni põnev, kuid seda põnevust ei tekita autor (Harriet Lummis Smith) mitte vägivaldsete võtetega, vaid ta tuletab seda üksikute tegelaste erinevaist iseloomuomadustest. Raamat sobib suurematele tütarlastele, kes ka ise juba lähenevad sellele eale, mil hakatakse mõtlema kooli lõpetamisele. Kahjuks pole tõlke

keeleline külg just hea, mis lugemist paguti raskendab.

Märksa paremini on tõlgitud k.-ü. „Rahvaulikooli“ kirjastusel ilmunud Punapäine Anne. Ka see on jutustus Ameerika oludest. Peategelaseks on veidi ebatavalise iseloomuga tütarlaps, kelle saatust autor (L. Montgomery) kirjeldab kuni kooli lõpetamiseni. Tegevuspai- gaks pole aga mitte suurlinn, nagu Peggy Raymond'i koolipäevades, vaid alevik ja väikelinn; vastavalt sellele erinevad ka kum- mastki raamatust saadud muljed. Väliste elu- tingimuste poolest võiks Anne olla peagu eesti tütarlaps, kui ta oma olemiselt ja vaimulaadilt poleks nii võõrapärane. Lugejale teeb teda mui- dugi see võõrapärasus just eriti huvitavaks ja võib-olla armsakski. Punapäine Anne sobib umbes kolmeteistkümnneaastastele.

Samavanustele ja natuke noorematele meel- dib ehk k.-ü. „Looduse“ „Kuldraamatu“ sarjas ilmunud jutustus „Noored võlukunstni- kud“, mille kolm peategelast — kaks õde ja nende vend — tulevad Indiast, et veeta üks suvi Inglismaal oma sugulaste juures. Kellele jutus- tuse peategelased ehk liiga kummalised tund- vad, sel ei tarvitse seda raamatut muidugi lu- geda. Asi on nimelt nii, et Caroline, Charlotte ja Charles tegelevad õige palju nõندانimetatud „lilledেকেlega“ ja ka võlukunstiga, nii et sünd-

mustiku jälgimine meie lihtsameelseile tütarlastele paiguti muutub keeruliseks või arusaamatuks. Kes aga just keerulisevõitu lugusid armastabki, sellele peaks raamat üsna palju lõbu pakkuma, sest juhtumus on siin tõesti mitmesuguseid, üks põnevam kui teine. Peategelased tunduvad pikapeale tõeliste võlukunstnikena ja saavad päris üllatavate asjadega hakkama. Aga kurja ei tee nad oma võlukunstiga kellelegi, otse vastupidi, nii et ses mõttes on kõik korras. Võib-olla hakkab ka mõni eesti tütarlaps noorte võlukunstnike eeskujul samasugust kunsti harrastama. Kas ta end just nähtamatuks suudab teha, seda ei tea küll ütelda, kuid see pole lõpuks tähtski. Sest ka kõnesolevas jutustus pole sugugi mitte see tähtis. Aga mis siis? ... Küllap mõistate seda isegi, kui lõpuni loete jutustuse Noortest võlukunstnikest (mille autoriks on E. Nesbit).

Nüüd veel üks raamat, mis peaks sobima nii suurematele kui ka väiksematele tütarlastele. Ja mitte ainult ühekordseks lugemiseks, vaid alatiseks kasutamiseks oma käsiraamatuna. Selle raamatu on M. Puusepp koostanud E. M. de Foubert'i järel ja raamatu pealkirjaks on Tütarlaste harrastusi. Teie kõik armastate aeg-ajalt mõne töökesse kallal nokitada, armastate midagi ilusat valmistada kas oma toa ehteks või sõbratarile kinkimiseks. Teile meeldib septseda pehmeid mänguasju oma pisikestele õdedele, papist loomi ja maju oma noorematele vendadele, puust vankreid naaberlastele. Kindlasti teeksite ka lihtsaid nahatöid või katsetaksite sõlmvaiba valmistamisega. Raamatuidki kõita oleks üsna meeldiv. Ja sama meeldiv oleks vahel köögis päris iseseisvalt maiustisi toota kas koduseks tarvituseks või kaasaaviamiseks küllakutse puhul. Noh, kõike seda ja veel palju-palju muudki õpetab teile äsjanimetatud käsiraamat; näiteks kas või aia planeerimist ja lillede kasvatamist, igasuguste kollektsoonide koostamist, skitseeerimist jne. jne. Tütarlaste harrastusi oskab nõu anda igas asjas ning alati. Seegi raamat ilmus k.ü. „Looduse“ „Kuldraamatu“ sarjas.

M. SILLAOTS.

Toimetusele saadetud kirjandus.

„Looduse“ Kuldraamatute VII sari:

Helene Pagés: Kolumbuse laevapoiss. Johannes Selg: Sipelgas Si. John Buchan: Aafrika Viimne kuningas. E. Nesbit: Noored võlukunstnikud. Ch. A. Lindbergh: Minu lennuk ja mina. Arn. Tulik: Poiss maanteel. Kusta Pöldmaa: Must valgel. M. Maeterlinck: Sinilind. H. L. Smith: Peggy Raymondi koolipäevad. J. Girupniek: Reis maakera sisse. A. Kohver: Ülo vanemavõitlus. Marie Hamson: Langerudi lapsed. E. M. de Foubert: Tütarlaste harrastusi.

Kuldraamatud on k.ü. „Looduse“ poolt „Meie Noorusele“ kingitud omaloomingu-võistluse preemiatega.

F. M. Dostojevski: Idioot I köide. Tlk. M. Sillaots. 432 lk. Hind Kr. 4.25, kal.-k. Kr. 5.25. K.ü. „Loodus“.

P. Kohava: Karskuskasvatuse koolis. Juhiseid koolikarskustöök. E. Õpetajate Liidu kirj.

E. Nugis: Ajaviite-taskuraamat. Katsed, kunsttükid, mängud, mõistatused, mitmesugust. 315

lk. Hind Kr. 2.—. Raamat on kirjutatud kõigile neile, kes tahavad oma vaba aega huvitavalt mööda saata, aga ka neile, kes tahavad võtta oma ülesandeks seltskondlikkude koosviibimiste mitmekesisemaks muutmise.

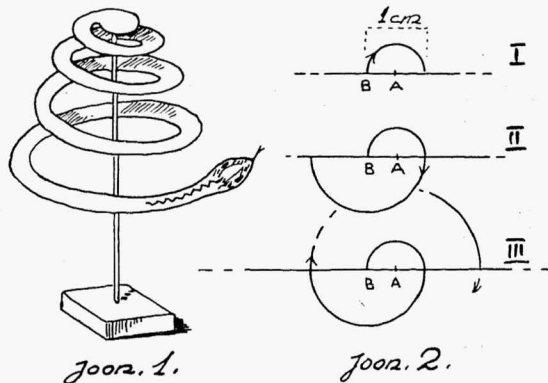
Külaklubid. Põhimõteteid ja juhiseid nende korraldamiseks. 40 lk., hind 20 senti. E. Karskliidu kirjastus, Tartus 1940.

See brošüür on huvitav selles mõttes, et seal esmakordselt käsitletakse süstemaatilisel kujul meil uudset vabahariduslikku probleemi, külaklubide küsimust. Ta on 7 autori ühistöö, kes kõik kuuluvad meie vabaharidustöö juhtivate tegelaste hulka. Brošüüri eesmärgiks on anda tuget külaklubide tekikimisele.

Pöörlev madu

Soe õhk on külmast õhust kergem. Kergema õhuna ta tõuseb alati üles ja tema asemele voolab külm õhk.

Nii on toas alatine õhu liikumine: sooja ahju juures olev õhk soojeneb ja kergemana tõuseb lae alla, seal valgub ta laiali, jõudes kaugemate seinteni — jaheneb, muutub raskemaks, langeb alla põrandale ning voolab uuesti sooja ahju juure uueks ringkäiguks.



Sooja õhu tõusmises võite veenduda järgmise katse varal.

Tõmmake pliiatsiga kartongile 10 sm pikkune sirgjoon. Keskkohta joonestage sirkli abil poolring, mille läbimõõt võrdugu 1 sm (vaata joon 2—I). Siis tõstke sirkli teravik punkti B ja, võtnud raadiuseks 1 sm, tõmmake joone alla uus poolring (joon. 2—II). Uuesti asetage sirkli teravik punkti A, suurendage vastavalt sirkli jalgade vahet ja tõmmake pealpool joont poolring (joon. 2—III), siis tõstke jälle sirkli teravik punkti B jne.

Igakord sirkli raadiust vastavalt suurendades ja kasutades poolringide joonestamisel vaheldumisi punkte A ning B saate lõpuks kartongile spiraaljoone.

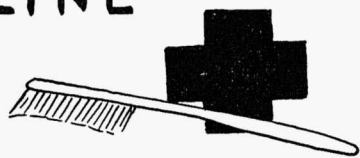
Lõigake spiraal välja. Väljalõigatud spiraali keskkohest tõstes venib ta koonusekujuliseks just nagu munavalge vahule löömise vedru.

Spiraali keskmine ring murdke ristamisi kaks korda pooleks: sellest tekib väike lohk. Puuklotsikesse torgatud sukavarda teine ots asetage lohku, tõstke alusega spiraal (joon. 1) ahju simsilile või ahju juure pandud toolile — ja teie spiraal hakkab kiiresti pöörlema: soe tõusev õhk, libisedes mööda spiraali kaldpindu, tõukab spiraali liikuma.

TERVISHOIULINE



A B C



Terviseohud noorte talispordi juures

Dr. Med. M. Kask

Meie noored on juba iseendast suured talispordi harrastajad, enamikule neist pole vaja selleks mingit õhutust. Küll arvavad aga mõned vanemad, et nad noori pidurdama peavad talispordilike harrastuste puhul. Kuna noori näeb ohtrasti kelgumägedel, uisuteedel, suusamägedel, muidugi ka lumesõjas ja igal pool, kus midagi teha annab, siis näevad nad peagi isegi, mida see väline tegevus nende tervisele annab. Küll tahaksin puudutada mõningaid võimalikke tervisehäireid, mis võivad esineda noorte talvistel tegevustel. Elu õpetab küll ise nii paljugi, kuid see võtab ikkagi palju aega, seepärast siis mõned näpunäited nende terviseohude kohta.

Suurimaks ja sagedasimaks ohuks on muidugi külmetused ja külmumised. Need on kaks erinevat mõistet. Ühel juhul on tegemist enam-vähem üldise keha jahtumisega külma toimel, teisel juhul kannatab külma all mõni üksik kehaosa (erandjuhtumil ka kogu keha), mis külma eest kaitstud ei ole või mis on kaitstud puudulikult. Külmetada võib ka niisuguse ilmaga, kus õhusoojus on üle 0° C, näit. kevadel ja sügisel vihmase ja tuulise ilmaga. Külmumine on võimalik ainult siis, kui õhusoojus on tunduvalt alla 0° C, enamasti siis, kui õhutemperatuur langeb — 10° C või alla seda. Mida madalam on temperatuur, seda rohkem esineb külmumisi; kõle tuul aitab seejuures palju kaasa.

Külmetused esinevad siis, kui kerges riietuses ja higise nahaga välja külma kätte minnakse, seejuures annab keha palju soojust ära, jahtub, tagajärjeks võib olla mõne külmetushaiguse tekkimine (palavik, köha, nohu, raskemal juhtumil kopsupõletik jne.). Külmetushaiguse tekkimine ei olene ainuüksi keha jahtumisest, selle juures peavad kaastegevad olema

vastava külmetushaiguse tekitajad. Keha kiire jahtumine aga vähendab keha loomulikku vastupanu haigusi tekitavale pisilasilale.

Külmetused võivad esineda ka siis, kui välja minnakse küll parajas riietuses, kuid kui siis energilise tegevusega end higiseks aetakse ja siis higise nahaga seisma jäädakse. Seepärast ei tohi sooja nahaga külma käes kunagi seisma jääda, alati peab liikuma. Suusatamisel juhtub kõige enam sedalaadi külmetusi — suusatatakse nii kaua, kuni jõud lubab, muidugi minnakse selle juures higiseks, ja siis jäädakse seisma ning külmetatakse, ilma et seda eriti täheleegi paneks.

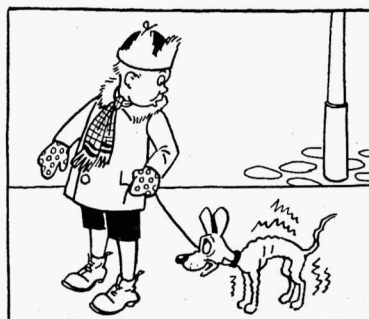
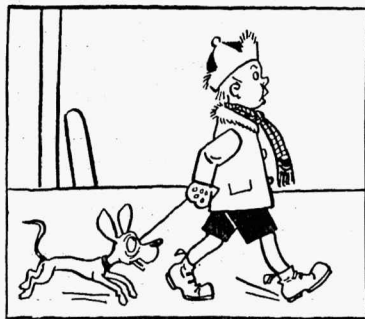
Eriti on karta külmetusohu ka siis, kui välja minnakse ülearu paksus riietuses, siis väsitakse liig kiirelt ja higistatakse ka rohkem. Liig rohke riietus on niisama ohtlik kui liig napp riietus.

Külmetuste vältimiseks on siis vajaline:

1. Paras riietus (kootud kampsunid, pulloverid jne. on head).
2. Mõõdukas liikumine väljas, nii et end üle-määra higile ei aeta.
3. Alatine liikumine igasuguse talvise tegevuse juures.

Kui siiski on külmetuse all kannatatud, siis koju jõudes tuleb juua mõni tassitäis mingit kuuma jooki (kuum piim, kuum taimetee) ja voodisse minnes tuleb end katta hästi soojalt. Nii suudetakse tihti vältida halvemaid tagajärgi mõne külmetushaiguse näol.

Külmumine, nagu juba öeldud, piirdub mõne üksiku kehaosaga, mis on katmata või puudulikult kaetult külma mõju all olnud. Keha võib täitsa soe olla, kuid ninaots, kõrvaleht või varvas võib olla külmunud. Külma mõju sarnleb mitmeti kuuma mõjule. Kergema külmumise



Pakaseaegne lugu

puhul tekib vastavas kehaosas terav valutunne ja see kehaosa punetab, keskmise külmumise puhul tekivad külmunud kohale vesivillid, mis hõlpsasti mädanema võivad minna, ja raske külmumise puhul tekib nahapõle (gangreen) ja sügavamate kudede kärbus (nekroos). Raskema (ka kolmanda järgu külmumiseks nimetatud külmumine) külmumise puhul võivad sõrme- või varbaküüned ära langeda, raskemal juhtumel tuleb eemaldada sõrmed, varbad, käsi või jalg jne.

Õnneks esineb igapäevases elus siiski peamiselt kergeid — esimese järgu — külmumisi, mida käsitlengi veidi lähemalt.

Külmumise puhul külmunud koht muutub valgeks ja tundetuks, tundes enne seda teravat külmatunnet ja ka valu. Terav külmatunne mõnes kehaosas on nagu hädaohu signaaliks. Kui sellest signaalist välja ei tehta, siis muutub asi halvemaks ja vastav kehaosa muutub siis tundetuks ja, nagu mainitud, valgeks.

Külmumise vältimiseks on mitu võimalust, olenevalt välistingimustest (tugev külm, tuul, tuisk), riietusest ja külmumise ohus olevast kehaosast.

Sagedaimini külmuvad mõningad näo osad: kõrvad, koon, põsed ja ninaots. Juuresoleval skeemil on märgitud külmunud näoosad, mida mina olen võinud tähele panna. Kõrvade kaitsmine külma eest on kõige lihtsam — tarvitseb vaid kanda korralikku talimütsi. Mõningad noored mingi arusaamatu edevuse pärast ei taha talimütsi pähe panna, seepärast on kõrvade külmumine õieti karistuseks edevuse pärast. Koonu kaitsmine on ka võrdlemisi lihtne, kui tõmmatakse krae üles, nii et koon külma ja eriti tuule eest kaitstud on. Muid näoosi peakatte ja krae abil alati kaitsta ei saa, siin on heaks kaitseks see, kui tõmmatakse näole üsna paks kord — umbes 1—1½ mm paksune — vaseliini või mõnd muud vaseliinile sarnlevat salvi. Olen võinud tähele panna, et vaseliinikord kaitseb lahtisi näoosi väga hästi külma eest.

Kui minnakse hulgakesi kange külmaga välja, siis igaüks peab vahete-vahel pilku heitma teiste nägudele. Niipea kui märgatakse, et kellelgi mõni näoosa on valgeks tõmbunud, juhitagu sellele tähelepanu. Kui külmunud kohta ettevaatlikult hõõruda lumega, siis elustatakse sel teel vereringet külmunud kohas ja ei ole karta mingeid tõsisemaid tagajärgi. Sooja ruumi ei tohi minna enne kui valgeks külmunud kohad on korralikult lumega punaseks hõõrutud.

Seejuures tuleb veel tähele panna, et lumega hõõrumist ei toimetataks liig tugevasti, nii võidakse lumega nahka vigastada.

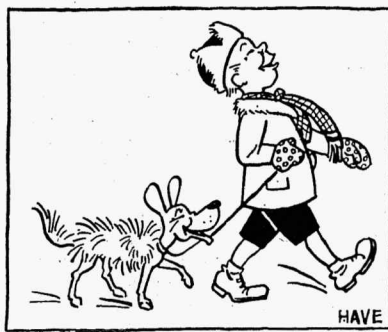
Külma ilmaga peab ka vastutulevate isikute tähelepanu juhtima külmunud näoosadele. On inetu, kui nähakse vastutulijal külmunud laiku näol, külmunud ninaotsa või külmunud kõrvaiehte ja minnakse omaette naeru kihistades edasi — see oleks parastamine teise inimese õnnetuse üle.

Käte külmumist on üsna kerge vältida. Kui märgatakse, et sõrmeotstes on terav valuline külmatunne, siis on kõige otstarbekohasem, kui hakatakse käsi kaares üle õla lööma, nagu seda teevad metsatöölised, puuedajad jne. See „sooja tegemise“ viis paneb peagi vere kätes korralikult käima. Muidugi kaitsevad korralikud kindad käsi üsna hästi külmumise eest. Siin esineb ka mõnikord kergemeelsust, mõned peavad ka käredama külma puhul noobliks, kui nad käivad õhukeste nahksete sõrmkinnastega. Avar villane labakinnas on ikkagi meie oludes üle kõige. Kui vaja, tõmmatagu kaks paari labakinda ülestikku. Üsna hea on, kui labakinda põidlaossa ja sõrmede ossa ümmeldakse tükk vanast sallist või kampsunist.

Suhteliselt rohkem esineb jalgade külmumisi. Jalgade külmuma hakkamise puhul on ka väga hea, kui hakatakse kiirelt koha peal jalgadel trampima või kui tehakse veidi kiiret jooksu. Väga oluline on jalgade külmumise vältimiseks kanda küllalt paksu villaseid sokke või sukki või jalarätte — need peavad enne jalga panemist olema hästi kuivad ja ka puhtad. Saapad või kingad olgu hästi avarad, ka siin ei tohiks edevusel paika olla. Saapad ja kingad peavad ka enne jalgapanemist kuivad olema, sest niiske nahk on hea soojusejuht ja niiskes jalanõus hakkavad jalad väga hõlpsasti külmetama. Külma-kaitses suhtes tuleb parimateks jalanõudeks pidada pastlaid ja viltsaapaid. Jalanõude külma-kindluse tõstmiseks võib kaasa aidata see, kui neisse pannakse veidi õlgi, peenekõrrelist heina või ajalehpaberit. Need ained imevad endasse niiskust ja on ühtlasi halvad soojusejuhid.

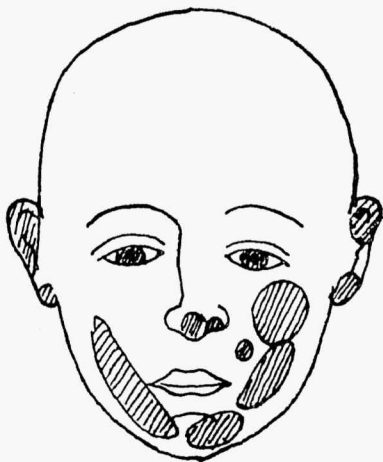
Kui ikkagi juhtub, et jalad on külmumise ohus, siis tuleb ka suurima pakasega jalad lahti võtta ja jalgu hõõruda lumega, seni kuni varbad ilusasti punetavad. Jalgade lahtivõtmist peetakse põhjendamatu raskeks ja tülikaks. Ega see nii hull olegi.

Muude kehaosade külmumist tavaliselt karta ei ole, samuti on võrdlemisi haruldased külma-



sõnadeta

surma juhud (1930.—1937. a. suri meil külmasurma 58 inimest), ometi tuleb talvel ka külmasurma arvestada. Kunagi ärgu keegi mingu pakasega üksinda suusatama või talvematkale, sest ei või kunagi teada, mis teel juhtuda võib. Alles käesoleval talvel suri üks noormees sel viisil külmasurma. Ta läks vennaga koos suusatama, kuid linnast välja jõudes läksid nad lahku — üks vendadest tuli õigeaegselt tagasi, teine vend aga oli külmunud surnuks, kuna ta südamehaiguse pärast ei saanud ei tagasi ega ka kuhugi varjule minna. Kui minnakse hulgakesi suusatama või talvematkale, siis keegi peab jälgima, et kõik on koos. See on eriti suusatamisel tähtis, sest ei tea kunagi, millal keegi suusa murda võib või oma jala vigastab ja teistest maha jääb.



Autori poolt tähelepanud külmunud kohad inimese näol (viirutatud kohal)

Meil harrastatavatest talisportidest on vhest suurimate ohtudega seotud suusatamine. Suusatamisel võib esineda väga mitmesuguseid vigastusi. Enamikku suusavigastusist on võimalik kaunis hõlpsasti vältida, kui meeles peetakse, et suusavigastused esinevad peamiselt siis, kui suusatamisel ei arvestata suusatamis- oskust. Hea suusataja ei vigasta end peagu kunagi, viga saavad peamiselt need, kes vähesel suusatamis- oskusega püüavad headele suusatajatele kõik järele teha. Näit. hea suusahüppaja sooritab veata mitmekümnemeetrilisi hüppeid, algaja aga, kes seda järele püüaks teha, saaks kindlasti raskesti vigastada.

Seepärast: igaüks suusatagu ainult niipalju kui ta oskab, siis pole tal ka vigastusi karta. Alles siis, kui kordkorral on suusatamisoskus ära õpitud, mindagu üle raskematele võtetele.

Tähtsamad vigastused suusatamisel on: hüppeliigese venitused, põrutused, nikastused ja nihetused; harvemini esinevad põlve- ja muude liigeste vigastused ja üsna harva esineb luumurd, kõõlusetupe põletikke jne. Vigastuste puhul lakatagu kohe suusatamast ja otsitagu esmaabi, vajaduse korral arstiabi. Enne ei tohi suusatamist uuesti alustada kui vana viga on paranenud.

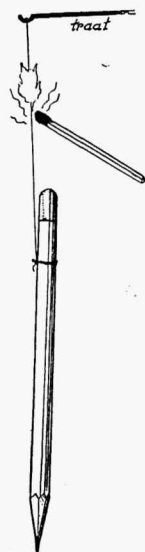
Kelgutamise juures pandagu tähele, et ei jäädaks tänaval mõne sõiduki alla. Mäest laskumisel vaadatagu ette, et keegi ees ei ole (sama reegel maksab ka suusatamisel). Meie oludes kelgutamisel tõsisemaid terviseohte ei ole.

Uisutamine liuväljadel on ka üldiselt ohtu sport. Jõgedel, järvedel ja merel uisutamine võib ohtlikuks kujuneda siis, kui jää mõnes kohas on liig õhuke (käreamad voolukohad jõel, kaldaäärne jää) või kui jääs leidub laiemaid pragusid, nagu neid tihti leidub merejääs. Seepärast tundmatul veekogul uisutamisel oldagu väga ettevaatlik. Nõrgal jääl, mis veel kindlasti ei kannu, ei tohi üldse uisutada, nagu seda mõned noored hoolimatult teevad. Järvedel, merel või suurematel jõgedel uisutamisel tuleb loomulikult ka tõsiselt arvestada külmetus- ja külmisohtu.

Lõpuks paar sõna lumesõja kohta. Noorust lumesõjata ma ei kujuta hästi ettegi. See on üldiselt ohtu mäng, kui ausalt kinni peetakse üldtunnustatud reegleid. Siin on õieti üksainus reegel: vastast tohib ainult palliks kokkulitsutud lumega visata. Hukka tuleb mõista lumesõda, kus mõned osavõtjad lumepalli asemel kasutavad jäätükke või kus lume sisse peidetakse jäätükke, kive ja muid kõvu asju. Seesugused reeglivastased lumepallid võivad raskeid vigastusi tekitada, kui need tabavad õrnemaid kehaosi. Meienooruslased peavad seesugustele lumesõjapidajatele sõja kuulutama.

Need on kõik tähtsamad ohud, mis talvise noorte sportliku tegevusega seoses on. Peale käsitletute on ju veel mõningaid ohte, kuid nende kõigi käsitlemine viiks pikale ja need pole ka nii olulised. Kui kõiki ülaltoodudki näpunäiteid silmas peetakse, siis on noorte talisport üldiselt üsna ohtu tervisele ja igapidi kasulik.

Huvitav trikk



Umbes 25 sm pikkuse niidi otsa riputage väike, kerge taskuraamatupliiats või mõni muu niisama kerge asi. Siis paluge sõbra süüdata niit, õeldes, et pliiaats jääb rippuma tuha otsa. Muidugi sõber ei usu seda. Ometi on teil õigus. Niit põleb värvuseta leegiga ja asi jääb rippuma tuhale.

Sellist trikki on kerge valmistada. Immutage ainult varem niidiotsa maarjajää kanges lahuses. Kuivades kattub niit väikeste maarjajää kristallikestega. Niidi põledes sulavad kristallikesed kokku ja seovad tuhaosakesi.

Suurema üllatuse saamiseks immutage niiti tagavaraks. Kerige niidirullilt niiti lahti umbes 1 m osa, jätke see sõbrale katsumiseks. Endale immu-

tage osa järgnevalt niidist ja kerige see siis kõik rullile tagasi.

Sõbra katse äpardub, kuna ta võtab esimese niidiosa. Teie aga, tundes sõrmeotstega, kust algab maarjajääs immutatud niit, sooritate oma korduva triki hiilgavalt.



Kiriküüt kirjutab

NUTIKUSE LUGUSID



ütles „very good“ ja järgmisest vahetunnist alates oligi mu nimi Kiriküüt.

Kas pean nüüd veel ütleva, et Nutikus on väga nutikas poiss? Tõesti: nutikas on ta enne kõike muud. Muide — väheldase kasvuga, võimlemistunnis pikkuse järgi seatud rivis altotsast kolmas; põetud juustega, mis poolpikkadena hoiduvad püsti, et pea on nagu niidetud kõrsvilja nurm; ninatõrs ja kahvatuvõitu põsesarnad täis peeni, õrnu tederähti, mispärast ta ümargune nagu tuletab mulle tihti meele taldrikut, millelt on söödud roosamannat. Aga kõige tähtsam on muidugi see, et Nutikus on uurija, mõtleja, leiutaja, iga-sugu maailma asjade sassiajaja ja lahtiharutaja nagu vaevalt võib leiduda teist taolist. Kõike ta tahab teada, eriti kõige keerulisemaid ja imelikumaid asju. Niisuguseid, mida teised ei mõista mõteldagi.

— Miks vurr keereldes ei kuku maha, aga kui seisma jääb, siis kukub?

— Miks kärbes jääb ämblikuvõrku kinni, aga ämblik ise ei jää?

— Miks rohi on roheline?

— Miks taevas sinine?

Miks ja miks! Tõesti: need miksud tulevad Nutikuse suust nagu mesilased taruaukudest — ei lõpe ega lõpe.

aga Nutikus mitte ainult ei küsi, vaid ka vastab, lahendab ja selgitab. Ülesandeid on tal igasuguseid. Keerutab neid nagu ämblik võrku, aga ise kinni ei jää kunagi.

Kui mõni õpetaja juhtub puuduma, siis on meil alati Nutikuse tund. Ja nende Nutikuse tundide kirjatoometajaks klass mu valiski.

2. Nutikuse kuulus katse Aafrika elevantiga.

Kui ma ei eksi, oli see Suurte Pakasepühade laupäe-

1. Sissejuhatus sellest, et... kes on Nutikus?

Hulk aega jälle näkitsesid mu hambad pliiatsi ülemist otsa — närisin oma „Faberit“, nagu isune orav külmanud männikäbi. Seda tegevust nimetab mu ema „halvaks harjumuseks“, isa — „rumalaks moeks“ ja klassijuhataja „harmastega mõtlemiseks“. Ma püüan sellest jõudu mööda vabaneda, aga ikka jälle lipsab ots vahest suhu, kui on õige tõsist peamurdmist.

Ja mul oli tõesti tõsist peamurdmist, kui oli tarvis hakata Nutikuse lugusid kirjutama. See oli juba enne Suurt Külma, kui klass ühel häälel võttis vastu otsuse — „Nutikus Noorusel!“ Ja samas paigas ja samal päeval tehti ka mulle ülesandeks Nutikuse lood paberile panna ja toimetusse toimetada. Nutikus ise oli esimene, kes hüüdis:

„Olen nõus, kui Kiriküüt kirjutab.“

Olin meelitatud ja lubasin. Nüüd pean oma lubaduse täitma.

aga ei ole kerge kirjutada, mis meie Nutikuse nupp kõik välja mõtleb, loob ja lahendab. Kui ma päris omast peast peaksin kõik need keerulised lood kokku kuduma, siis, usun, kuluksid kümned külmapühad ja ikkagi ei tuleks midagi välja. Nüüd on aga asi tehtud otsuse kohaselt nõnda, et Nutikuse iva ja minu koor — tema mõtleb, mina kirju-

tan. Sellega loodan siiski toime tulla, kui pliiatsi teisest otsast vahest natuke näkitsen.

Nüüd näkitsesin sellepärast, et alata oli imelik. Kuidas hakata kohe seletama mõnest Aafrika elevantist või lõvi lõbusõidust kiirrongi viimse vaguni katusel, kui keegi ei tea, kes õieti on see Nutikus, nende lugude looja ja leiutaja.

Võib olla, et lugeja juba mõtlebki, et Nutikus on mõni maadeteaduse magister või professor koguni. Mõni ehk mõtleb, et kas ei oleks õigem kirjutada ta nimi Nuticus. Et oleks nagu teaduslikum.

Ei, Nutikus ei ole professor, vaid see, kes selleks ükskord saab. Praegu on ta meie klassi poiss nagu minagi. Tohin temast siin öelda üht kui teist, ainult ta õiget nime mitte. Nutikus nimelt on ta hüüdnimi nagu minagi Kiriküüdina pole kantud klassi päevaraamatusse. Teate ju isegi, et tähtsamatel poistel on raske kodust kaasa viidud nimedega koolis läbi saada. Midagi ikka juure tekib. Nii temalgi. Andis meile kord ammu mingi ülesande ja ütles:

„Proovige oma nutikust...“

Ja oligi ise Nutikus.

Mina sain oma Kiriküüdi jälle kiritööst. Oli vaba teema, kirjutasin kevadisest ekskursioonist Pühajärvele ja lõpetasin selle liigutava loo ööbiku lauluga. Õpetaja suvatses selle klassile ette lugeda ja kui ta lõpetas: „Kiriküüt-kiriküüt“... siis üks tagumise pingi poiss

val. Klass juba oligi hõreda-võitu. Olin ise sel päeval korrapidaja ja mäletan hästi, et ei vähem kui üheksa õrnat oli külm koju jätnud ja Nutikuse kõrvalstad punetasid kui pohlamoos.

Kolmas tund pidi olema maadeteadus, aga juba eelmisel vahetunnil oli kuulda, et meie armas Gloobus puudub. Usutavaist allikaist saime kuulda, et ta olevat kodumaa talvise looduse tundmaõppimiseks ja tervise karastuseks kõik need külmad päevad Mustamäe järskudel nõlvadel suusatamas käinud, kuid endale, kahjuks, siiski liiga teinud ja pidanud nüüd jääma voodisse.

Klassijuhataja ütles mulle kui korrapidajale, et ärge väga mürage, kange külmaga on aknaklaasid haprad. Et las' Nutikus seletab midagi.

Kell kõlises ja tund algas. Läksin klassi ette ja teatasin pidulikult:

„Mul on kurvavõitu kohustuseks klassile kuulutada, et härra Gloobus on külmetamise tagajärjel saanud krõbeda gripi ega või seepärast täna meie teadmisi kuumaa Aafrika tundmise alal edasi arendada. Klassijuhataja soosingul ja soovitusel on nüüd sõna ja igasugu seletamist Nutikusel.“

Nutikus tõsis püsti, astus mõne sammu ja jäi seisma Aafrika kaardi all, punetama külmanud kõrvalstad keset Sahara kõrbe.

Kõhatas ja küsis:

„Ei tea mis asja siis täna arutada?“

„Midagi nõksuga, Nutikus! Nõksuga jah! sumises klass.“

Pilk mõtlikult maas, käis Nutikus klassi ees paar ringi edasi-tagasi, meenutas nõksu.

Siis äkki, silmis salatud naeratus, jäi kaardi all seisma, heitis pilgu suurele Saharale ja ütles:

„Kui Aafrika, siis Aafrika.“

„Olgu. Kulub ära selle külmaga...“ oli klass suminal nõus.

„Teeme siis täna ühe katse... elevantiga...“

„Vahva! Too ta klassi!“ nähvas väike Naaskel oma haleda häälega.

Nutikus heitis väikesele norijale tõsise pilgu ja küsis:

„Kas Gloobus Niiluse klassi tõi, kui seletas, kuidas see oma mudaga maad väetab...“

Nutikuse võitu selles sõbralikus sõnapoksis kinnitas kogu klassi nii vali naerulagin, et korrapidajana olin kohustatud hüüdma:

„Tasem, poisid! Pakasega on aknad haprad...“

Ja Nutikus jätkas:

„Ei me hakka jah midagi klassi tooma nii suurt looma. Ja ka Aafrika jäägu sinna, kus ta on. Oletame, mis vaja. Oletame, et siin, näe, keset suurt Sahara kõrbe, hakkavad usinad neegrid tööle ja kaevavad tunneli otse läbi kogu maakera...“

„Annab ikka visata...“ arvas keegi. „Ja milleks see auk?“

„Oletame, et kui tunnel on valmis, tuleb üks elevant ja komistab sisse... Mis juhtub selle vaese loomaga?“

„Saab vist surma...“ arvati kahtlevalt.

„Miks ta peaks surma saama?“ küsis Nutikus. „August ei ole muhke ega mügaraid, mille vastu ta võiks peadpidi pörgata või kihvupidi kinni jääda.“

„Elevant põleb ära,“ arvasin mina. „Muidugi põleb ära,

sest maakera keskel on ju suula tuli...“

Aga ei olnud ka nii lihtne see Nutikuse nõks.

„Vabandust, Kiriküüt!“ ütles ta. „Unustasin öelda, et see elevanti põhjatu „hundi- auk“ on seestpoolt tehnika viimaste nõuete kohaselt vooderdatud. Betooniga. Nagu Vabakas*), tead...“

Poisid mõtlesid; klassis valitses harukordne vaikus.

„Noh, mis saab siis elevantidist?“ küsis Nutikus.

Keegi ei usaldanud enam oma arvamist avaldada. Ainult kell tiksus.

Viimaks keegi ütles tasa:

„Mis tast ikka muud saab kui lendab lihtsalt läbi ja...“

„Kuhu?“ tegi Nutikus suure silmad.

„Teisest otsast välja...“

„Kena mees oled...“ naeratas Nutikus. „Arvad, et Aafrikas elevant astub neljal jalal nii et maa müdiseb, aga kui jõuab Ameerikasse, lendab taevasse nagu aeroplaan!“

Naeruks läks seegi tarkus. Ja nüüd ei olnud kellestki enam oma arvamise avaldajat, vaid hakati norima, et Nutikus ise seletaks ära, mis saab elevantidist, kes Aafrikas komistab põhjatusse auku.

„Ütle, Nutikus! Ütle ära!“

Põikles ja punnis tükk aega, aga viimaks ta tüdis isegi.

„Olgu!“ ütles. Kõhatas ja tegi õige tähtsa näo. Klass jäi haudvaid. Nutikus pidi just hakkama seletama, aga juba tirises kell.

Nutikus löi käega: „Hüva! Kui tuleb järgmine minu tund, siis klaarime seda asja!“

„Vabakas“ tähendab arvatavasti Vabaduse puisteed Nõmmel, kust meie teada on pärit need Nutikused ja Kiriküüdid. Toimetus.

Kas meienooruslased jäävad jänni Nutikuse ees? Katsugem olla kangemad kui Kiriküüt ja tema klassikaaslased!

(Toim.)



Magneti valmistamine

Kauplusis müügilolevad magnetid on hobuserauakujulised (vaata joon. 1). Nüisugune magnet on tavaliselt värvitud punaseks, ainult ta otsad on haljad.

Kui teil või teie sõbral on tugev hobuserauakujuline magnet, siis võite magneetida, s. o. teha magnetiks hulga teraspulki.

Näiteks magneedime, teeme magnetiks, sukavarda. Selleks asetame sukavarda lauale. Magneti ühe otsaga veame sukavarda keskkohast otsani ja siis magneti teise otsaga jälle sukavarda keskkohast varda teise otsani. Magneetimise ajal koputame aeg-ajalt puupulgakesega sukavarrast: see on asjale kasuks.

Vähease ajaga ongi varras muutunud magnetiks.

Magneeditud sukavarda torkame korgitükikesse, mille külge seome peenikese niidi, ja asetame varda vabalt rippuma (joon. 2).

Magneeditud varras võtab pärast siia-tänna kõikumist lõpuks püsiva asendi. Märgime varda suuna allaasetatud paberile. Lükkame varda uuesti kõikumale. Varsti võtab ta jälle samasuunalise asendi. Nii sünnib see ka korduvalt katseil.

Rippuva varda üks ja sama ots on ikka suunatud põhjakaare ja teine lõunakaare. Sellest ka magneti otste nimetused: poolust, mis alati püüab pöörduda põhja poole, nimetatakse põhjapooluseks (N), temale vastaspoolust lõunapooluseks (S). N-pooluse äratundmiseks asetame vardale siidpaberi

ribakese (joon. 2). Saime koduse kompassi, s. o. riista, mis näitab ilmakaari.

Selliselt saadud magnetid, nagu sukavarras, pole kuigi tugevad. Märksa parem ja tugevam on elektromagnet.

Elektromagneti valmistamiseks vajame ümargust raudpulkka (pehme), mõned meetrid isoleeritud traati (võib olla kellatraat) ja taskulambipatareid.

Mähime isoleeritud traadi korralikult ümber raudpulga ja ühendame traadi otsad patareiga*).

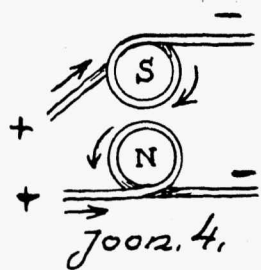
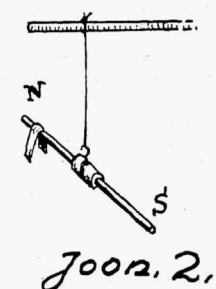
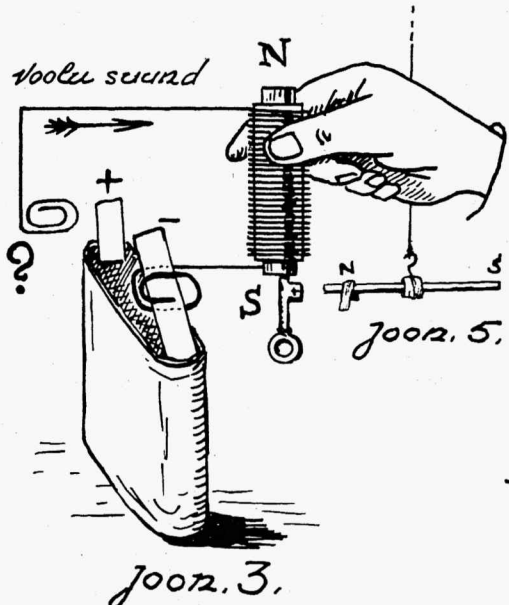
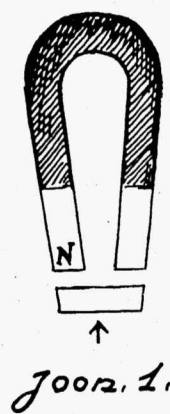
Kohe muutub raudpulk tugevaks magnetiks. Selle nn. elektromagneti tugevus oleneb el-voolu tugevusest ja isoleeritud traadi (mähise) pikkusest. Kui katkestame voolu, muutub el-magnet jälle harilikuks rauaks, s. o. kaotab magneti omadused külge tõmmata rauda, terast ja malmi. See ongi el-magneti omapärasemaid omadusi: ta muutub magnetiks ainult siis, kui mähist läbib elektrivool.

Veel on el-magneti juures huvitavaks nähtuseks järgmine seik.

Kui muudame mähises elektrivoolu suunda, siis muutuvad ka poolused; põhjapoolusest saab lõunapoolus ja vastupidi.

Me võime isegi katsetamata määrata el-magneti poolused. Vaatame el-magneti raudpulgale otsast.

*) Traadiotste ühendamiseks patareiga on kõige parem otsad keerata kirjaklambri taoliseks, joon. 3, vaata ?-märgi kohal. Muidugi kõrvaldame traadiotstest isolatsioonil!

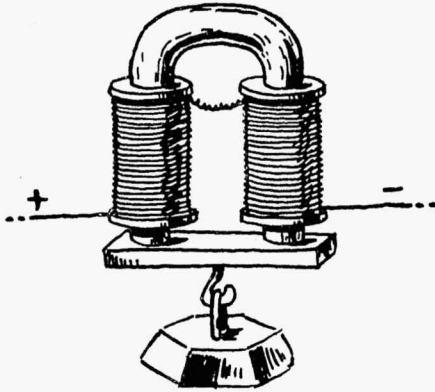


Kui patarei plusslektroodist (lühemast vaskplekri-ribast) tulev el.-juhe on keritud raudpulgale kella osuti suunas, siis vaadeldav, meiepoolne, magnetiots on lõunapoolus (vaata joon. 4 ülal).

Ja vastupidi (sama joon. all).

Veendume katse varal. Lähendame niidil rippuva magnetvarda põhjapoolusega (joon. 5) el.-magneti alumisele otsale, kus ripub võti, siis näeme, et varda N-poolus tõmbub ligi. Järelikult el.-magneti alumine ots on S-poolus: nimelt samanimelised poolused tõukuvad üksteisest, kuna isenimelised tõmbuvad ligi.

Elektrivoolu abil võime valmistada ka hariliku püsiva magneti (mitte el.-magneti).



joon. 6.

Selleks asetame mähisesse mitte raud-, vaid teraspulga: kord magneeditud teras säilitab magneti omadused.

Ohukesest kartongist valmistame umbes 10 sm pikkuse torukese. Torukese läbimõõt olgu veidi suurem magneeditava teraspulga läbimõõdust. Torukese otstesse kinnitame papprõngad niidirullitaoliselt.

Valminud rullile mähime korralikult 0,4—0,5 mm läbimõõduga isoleeritud traati 6—7 korda. Rulli sisse asetame magneeditava teraspulga. Kui rull on rullist pikem, siis seame pulga nii, et rulli otstest ulatuskid välja võrdsed osad.

Nüüd ühendame mähise otsad patareiga ja koputame puukepikesega teraspulga mõlematele otstele. Teraspulk muutub ruttu tugevaks püsिमagnetiks.

Enne teraspulga, nüüd juba magneti, väljavõtmist mähisest (rullist) katkestage vool.

Nii võime selle rulli abil magneetida palju teraspulki, mis läbimõõdult mahuvad rulli avausse.

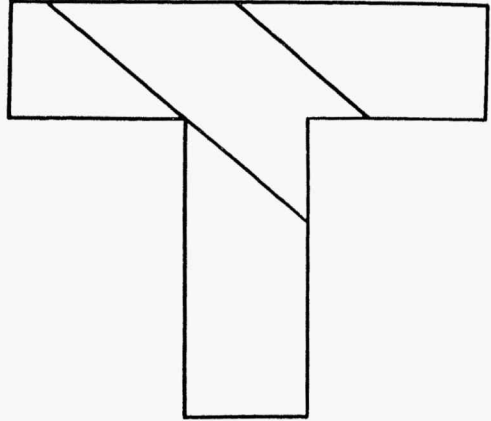
Magneetida võime ka hobuseraua- või U-kujulisi teraspulki (vaata joon. 6), kuid siis peame valmistama kaks rulli ja mähist kerides valvama, et keerud rullidel oleksid isesuunalised, s. o. ühel rullil kella osuti suunas ja teisel vastupidi.

U-kujulised püsिमagnetid, mis on valmistatud kahe mähise abil, on üsna tugevad, kuid ei ületa võimselt kunagi niisama suuri elektromagneteid.

„Nupuvõtete“ sõpru palume seekord leppida ainult ristsõnadega — järgmine number toob uusi üllatusi. Ristsõnade lahendeid ei tarvitse saata: andkem pisut puhkust postikandjatele!

Eelmise numbri

„nupuvõtete“ lahendeid saabus nii palju, et postikandja pühkis higi. „Hajameelse seltskonnaga“ oli enamik hakkama saanud (1-g, 2-c, 3-d, 4-b, 5-a, 6-f, 7-h, 8-e), aga „T“ oli raskem pätkel. Kõik olid ju katsetanud, aga paljude töö tulemus oli väga sopiline ja sakiline. Oige on aga nii:

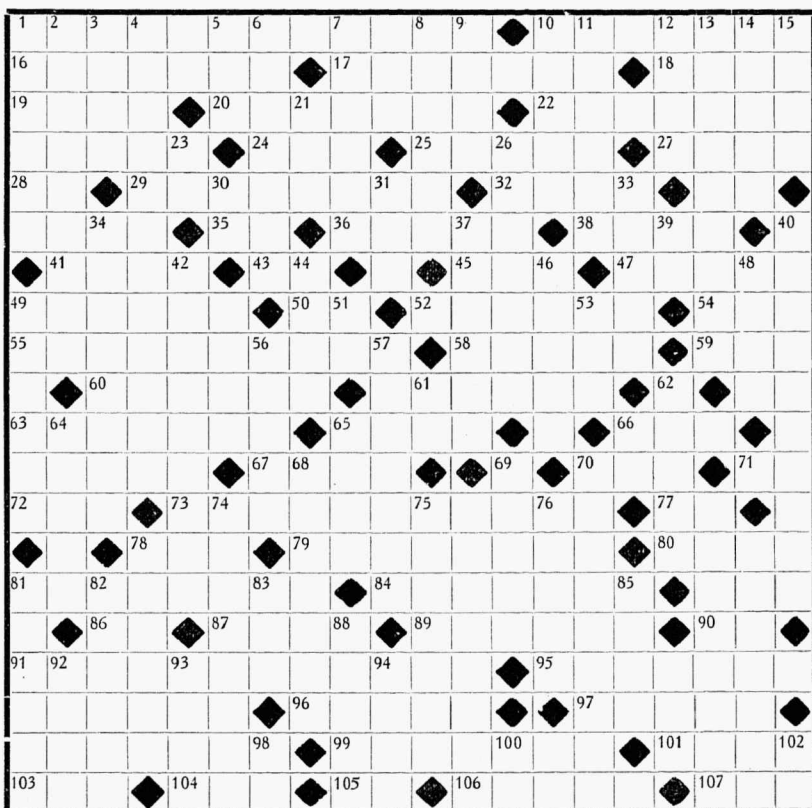


Kelle nime ees on *-märk, see lahendas mõlema d ülesanded õigesti.

A. Ilves, U. Siivesti, *U. Pilvre, *L. Suuk, A. Vallaste, O. L. Sillastu, H. Sillastu, H. Ederma, O. Kikas, E. Loik, L. Loik, *A. Hellat, *U. Roth, L. Jaup, *H. Kebja, H. Raidla, U. Pauming, M. Olle, U. Kutsar, *I. Kebja, *V. Buldas, H. Lepik, *V. Säre, L. Tõns, V. Seim, *U. Raiend, V. Kalpus, L. Ulla, *O. Ehrlich, *G. Korm, H. Pill, E. Ehrberg, R. Vissak, L. Vanaveski, *H. Nirk, E. Undrits, M. Peterson, O. Pedak, *E. Moldau, *V. Tuttelberg, H. Kruusvee, M.-L. Bormann, *K. Märjamaa, *I. Kana, E. Kiinvald, I. Grünberg, *F. Öispuu, *S. Paisu, I. Vidau, *H. Tikk, *E. Kivisäkk, *L. Metssoon, A. Estorn, K. Soidermaa, A. Tõnts, N. Hein, J. Rebane, E. Pastel, U. Tuvikene, E. Kitzel, *E. Teeäär, *H. Kannel, U. Tomperk, A. Kirsipuu, *A. Mälberg, E. Salutee, H. Viirsalu, *H. Raudkepp, E. Tammerik, J. Pöldme, *L. Karula, *I. Rannala, H. Kingre, H. Luber, *K. Karu, *E. Raud, M. Palo (Riia!), H. Ozolitis (Riia!), L. Lepik, H. Lepik, H. Laas, H. Lahi, A. Koplivee, H. Joonuks, I. Grünthal, E. Maaten, M. Veiderma, U. Kreen, O. Uibo, E. Möldre, K. Raag, *E. Länkur, *L. Pärtel, *L. Kolk, I. Jõgi, O. Kasak, K. Kukkk, K. Kond, A. Teras, *G. Sinimets, H. Adur, K. Sepp, *E. Attemann, A. Kanne, J. Jõe-rüüt, R. Kristian, R. Kaal, L. Lilleleht, L. Roots, H. Einer, M. Raudkivi, *L. Süts, *H. Anderson, P. Nurme, A. Leinbok, S. Kütt, S. Roosimäe, V. Koovik, H. Lipstok, E. Ploom, V. Kaldes, *T. Roth, V. Eero, V. Eigo, E. Odar, A. Lont, I. Peenema, *E. Koidu, A. Tigane, M. Pussa, J. Ruus, E. Kriisa, E. Külaots, *J. Karma, *J. Rohan, A. Tarem, A. Heinlo, V. Kollin, A. Silm, A. Heinpalu, A. Hiire, H. Kolt, *O. Jõgi, U. Jürgenson, *A. Nikolai, „Koit Kotkapoeg“, *K. Siidirätsep, R. Volmer, *E. Erbsen, R. Norden, A. Rõõmusoks, H. Heigi, U. Liikane, H. Tarmula, E. Peipsalu, P. Jürgens, V. Ploompuu, H. Venda, I. Heinmaa, *V. Ricik, *K. Nykänen, *G. Naumov, M. Jürine, *A. Vilippus, A. Jallai, A. Juhasoo, U. Tuur, A. Silm.

Ristsõnad

PUSTREAD: 1. Kihelkond Virumaal. 2. Maakoht Virumaal. 3. Eksportartikkel. 4. Energia koguja. 5. Muistne linnus Harjumaal. 6. Saareriik Euroopas. 7. Eesti maailmarändur ja geograaf. 8. USA osariik. 9. Järv P.-Ameerikas. 10. Kalapüügiriist. 11. Mereröövel. 12. Tervise säästmine. 13. Slaavipärane naisenimi. 14. Mäed Kesk-Ameerikas. 15. Väheldane veekogu. 21. Keha. 23. Jõgi Lätis. 26. Rootsi viljarikas lõunaosa. 30. Mina. 31. Härja rakenduse. 33. Eesti naiskirjanik. 34. Kullakihiga kaetud. 37. Sihitult ringi kõndima. 39. Kindel suurus matemaatikas. 40. Alevik Viljandi maak. 42. Varustusametnik sõjaväes. 44. USA osariik. 46. Elektri jaam Eestis. 48. Suund. 51. Kahekordne umbhäälik. 53. Jaapani suur riigimees (surnud). 56. Järv Soomes, Lapi maak. 57. Algaine. 61. Kahekordne umbhäälik. 62. Geograafiline joonestus. 64. Jaam Tallinna-Narva liinil. 65. Tualett-ese. 66. Ariline lühend. 68. Ürgvanemate kehalisteomaduste taasilmumine loomade juures. 69. Eesti Vabadesõja juhte. 74. Mälestussammas Tallinnas. 75. Korterit osa.



76. Kukk — murdekeeles. 78. Linn ja maakond Peipsi taga, endine tähtis Eesti asendus. 81. Laevamees. 82. Tippsaavutus. 83. Vana naine. 85. Völg. 88. Eksootiline väättaim. 92. Põllumajanduslik ühistegeline ettevõtte (ametlik lühend). 93. Äge viha. 94. Isane koduloom. 98. Voorus. 100. Noot. 102. Lühend kirjaührikul.

PÕIKREAD: 1. Vabatahtliku sanitaarorganisatsiooni liige. 10. Peenmasin, täpsusriist. 16. Graafiline õppeaine käekirja arendamiseks. 17. Kunstlik uinutamisevahend. 18. Naisenimi. 19. Kloostri vend. 20. Ohvrikivi. 22. Jõgi Indias. 24. Kirg. 25. Saar Eesti vetes. 27. Indiviid. 28. Naatriumi keemiline märk. 29. Ürgaja elevantid. 32. Peast segane. 35. Kaksikvokaal. 36. Ülemaailmse noorsoo-organisatsiooni liige. 38. Jaam Tallinna-Tartu liinil. 41. Lavastaja „Estonias“. 43. Valuhüüe. 45. Kaunidus. 47.

Vald Harjumaal. 49. Saar Atlandi ookeanis. 50. Tegusõna. 52. Vene riigimees. 54. Tuulepuhang. 55. Suhteline, võrdlev. 58. Võõrapärane naisenimi. 59. Toasoojendaja. 60. Pealinn Euroopas. 63. Eesti teater. 65. Geomeetiline keha. 66. Suur vedelikunõu. 67. Umbritseb pilti. 70. Jagu. 71. Eesti Vabariik — lüh. 72. Ennast. 73. Õppeaine koolis. 77. Endine erialaline ajakiri. 78. Sugulane. 79. Armuandmine. 80. Loomade sulg, tara. 81. Tormitsev. 84. Ühe mootorsõiduki rahvapärane nimetus. 86. Mehenime lühend. 87. Okasloom. 89. Tugev tõstevahend. 90. Jõgi Itaalias. 91. Lavaseadeldis. 95. Vaimuhaigete-ravila Eestis. 96. Tänav Tallinnas. 97. Jõgi Indias. 99. Põllumajanduse alaharu. 101. Vilgas, liikuv. 103. Ilmakaar — rahvusvaheliselt. 104. Lind. 105. Endise haridusministri Kannu nimetähed. 106. End. Tallinna ülemlinna pea. 107. Vanaaegne heiterelv.

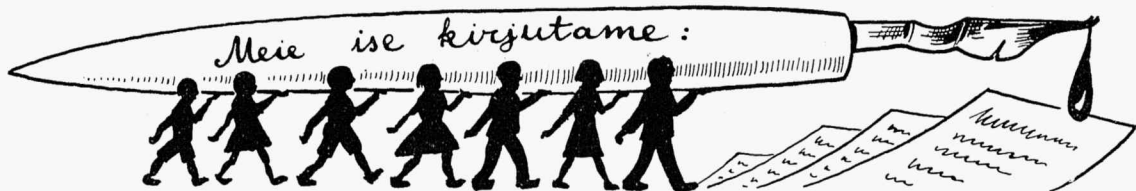
*S. Haugas, L. Nurk, I. Jarvet, L. Mets, H. Siilats, G. Männik, K. Männik, T. Rebane, O. Unga, A. Adler, *V. Mutvei, *I. Anijärv, E. Pent, F. Kinkar, E. Henno, A. Poroson, L. Sandler, K. Ilumets, H. Ots, E. Semidor, H. Veimre, *M. Trepp, A. Lass, *E. Jaanson, *V. Adamson, *H. Klandorf, H. Alliksoo, E. Niinema, *H. Lutsoja, A. Airik, E. Odar, U. Künnapuu.

Peale nende saatis „Hajameelse seltskonna“ õigeid lahendeid veel rida hajameelseid sõpru, kelle nimed ja aadressid olid märkimata.

Kuna lahendeid saabus väga palju, siis jagas toimetust lubatud ühe asemel neli kingitust. E. Kivi-

säk (Viljandi, Kunderi 10) sai E. Laidsaare raamatu „Kompanii poeg“, G. Sinimets (Petersi, Riia 53) — E. Nugise „Ajaviite taskuraamatu“, S. Paisu (Lihula) raamatu „Eha-Mai peab poodi“ ja G. Naumov (Narva, Joala 12—3) — lennukimudeli chituskomplekti.

Kui käesolev number oli juba trüki valmis, saabus veel (pärast määratud tähtpäeva) rida lahendeid. Nende saatjate nimed peavad jääma seekord märkimata.



Ja nüüd võistlus!

Osavõtt „Meie Nooruse“ omaloomingu-võistlusest on väga elav: saadetud võistlustöid on üle saja. Toimetuse poolt südamlik tänu kõigile osavõtjatele.

Kõikide võistlustööde avaldamiseks pole ruumi ja kõik pole ka õnnestunud selliselt, et neid maksaks „trükimustaga ristida“. Mõned ei vasta tingimustele: on kirjutatud paberi mõlemale küljele, kupong puudub jne.

Võistlustingimuste kohaselt avaldatakse valimik õnnestunumaid töid mitmest vanuserühmast. Avaldatud töist valib „Meie Nooruse“ lugejaskond kevadel parimad, auhinnaväärsed. Võistlustööde avaldamisega teeme alguse käesolevas numbris.

MATK MINEVIKUMAALE

K-1

Istusime neljakesi Valve Raidna roosatapeedilises katusekambris ja tuupisime keemia valemid, kui äkki uks lahti prahvatas ja väike ümarik Aino Meigas sisse tormas. Sügavalt hingates lasku ta toolile ukse kõrval ja ütles: „Juba sõitsid ära! Sic transit gloria mundi...“ Neli silmapaari vahtis Ainole otsa. „Kes? Mis? Kus?“ küsis Valve endale sõrmega otsmikule tippides. Aino tõstis käe: „Heil!“ Sellele järgnes mitte vähem saladuslik ettepanek: „Läki siis kohe, tüdrukud!“ Laine ja Juta hüppasid püsti. „Tore! Suurepärane!“ hüiskasid nad kooris „Tulge, tüdrukud, lähme!“

Raamatute iga nelja ilmakaare poole lennates tormasid tüdrukud riidesse panema. Palavikulise innuga riietusin minagi. Proua Raidna laitva pearaputuse saatel laskusime kolinal trepist alla tänavale. Alles tänava nurgal tuli meele küsida: „Mis on lahti? Ja kuhu me õige jookseme?“ Aino muigas saladuslikult: „Küllap varsti näed!“

Vana kolmekordse härrasmaja sünges hämaras sissekäigu ees selgus kogu lugu. Selgus, et Aino isa, kes siin oli majavalitsejaks, oli ärasõitvalt krahvlikult perekonnalt saanud kingituseks kogu nende vana mööbli, palju pööningukolu ja muud. „Suured, suured vinnad kõiksugu raamatuid,“ hingeldas Aino, „vanaagseid kübaraid, toredaid šokolaadikarpe, katkist portselani, pilte, albumeid, naljakaid riideid ja muud.“

Maja oli hämar ja süngelt vaikne. Ähvardavalt kõmises trepikoda meie tõttavate jalgade all. Tundus, nagu põrnitseksid meile seinad ja ukseavaused tussaselt vastu. Mingi kauge, ähmane kaja lämbistas ohkamisena maja. „Kuule, ma kardan! Siin on nii õudne!“ sosistas Valve. Üks vaim juba ohkas! „Oh, lähme aga pööningule, vaat seal on alles lõbus!“ naeris Aino.

Ülal oli tõesti hulga valgem ja rõõmsam kui all. Suur ruumikas katusealune oli tulvil igasuguseid huvitavaid asju. Valve Raidna seisatas

kartongide virna ees. Meisterliku väledusega avas ta karpe ja proovis endale kübaraid pähe. Neid oli seal igasuguseid: sametist, siidist, brokaadist ja pitsivahulisi, sulgede ning pärkkaunistustega. Laine Veerma tuhnis kirstude kallal ja aevastas kogu aeg. „Puh!“ kirus ta, „milline rämps!“ Aino ise sorteeris portselanasju. Meie Juta Reinoga uurisime pildiajakirju, raamatuid ja vanu moežurnaale. Lõpuks tüdisime ja löime käega. Juta tüüris üle põrandate teisele poole. Aeglaselt avas ja sulges ta laudade ning kappide laekaid ja muid panipaiku. „Kas aardeid otsid või?“ hüikas Aino. „Tühi töö ja vaimu närimine! Vali endale parem mõni ilus kompekikarp välja!“ Kunstipärase ilustustega nurgakapi alumises laekas avastas Juta tõelise pildigalerii: hulk albumeid ülesvõtetega ja piltpostkaarte. Muu prahi alt leidsime kirju pärlmutterkaunistustega kastikese. Pakike vanu koltunud kirju ja väike ovaalne pilt oli kõik, mis ta sisaldas. Pilt kujutas hermeliinkaunistustega laias krinoliinis tütarlast tuulelehvikuga käes. Tütarlaps armas näoke oli tõsine. Igatsev-kurvvalt vaatasid ta suured silmad meile otsa. „Komtess Adelheid Hermengunde Himmelshausen. Anno 1842. Reval“ seisis suurte selgete gooti tähtedega pildi all. See ongi ju see vanatüdrukust „tante Hermeliin“, heitis Aino pilgu üle õla. „Teda ei lubatud sellega abielluda, keda ta armastas. Ma näitan pärast teile ta suurt maali.“ Aino naeris kahjurõõmsalt: „Seda maali jälle ei lubatud sakstel kaasa viia. Olevat Winkleri, Roseni või tea kelle maalitud!“ Vaatasime vaikides pilti. Mingi salapärasus ümbritses teda. „Mulle ta meeldib, see „tante Hermeliin“,“ ütles Juta. Noogutasin: „Mulle ka.“

Vali naerulagin sundis meid ümber vaatama. Valve oli ennast riiete alal veelgi täiendanud. Heleroheline sulgkübar viltu peas, koltunud pitsidega roosa korsett pinguli ümber keha, pitskinad käes, suur roosast siidist pompaduur koketseks käsivarrel, kuna paremaga ta hoidis pea kohal pikavarrelist pitsvolangidega päevavarju. „Sonnenprits!“ ütles Aino. Valve nägi ülinalja-

kas välja. Naersime pisarateni. Mingi riietumistuhin valdas meidki. Riieusime sellesse, mis kellegi kätte juhtus. Juta Reino jalutas vanas katkises puhvkäistega krinoliinis ümber. „Adelheid Hermengunde!“ ütles Aino ja tegi sügava reveransi. Nüüd leidsid teisedki, et Juta näeb, jah, „tante Hermeliini“ moodi välja.

„Lähme alla saali ja tantsime menuetti! Või peab see olema polonees?“ hüüdis Aino. Nõustusime meeeldi. „Kuid tante Hermeliini kirjad ja pildi saan endale, eks ju?“ nurus Juta. Aino heitis käega: „Olgu!“

Kleitide šleppi kahe käega kõrgel hoides jooksiime treppidest alla. Toad haigutasid tühjusest. Aino lükkas kõrged tiibused pärani lahti. „See siin oli ballisaal,“ ütles ta. Ülimeelikuina libisesime valsitaktis üle peegelsileda parketi. Keerutasime ja keerutasime. Äkki käis tume murts ja Valve lebas kogu oma kirevas toreduses põrandal. Aino tahtis talle appi joosta, kuid jalgade takerdudes pikka kleidišleppi sai temagi sama saatuse osaliseks. Väsinuina istusime viimaks kõik viiekesi põrandal. „Nüüd lähme „tante Hermeliini“ vaatama!“ tegi Aino ettepaneku. „Muidugi, muidugi!“ olime nõus. Teises toas rippus seinal samasugune ovaalne pilt, kuid õlivärvis. Juta avas ühe koltunud kirjapookna. Kuivanud lilli pude nes scalt vahelt põrandale. „Blumen der Erinnerung!“ luges Juta. Ja siis edasi: „Ich liebe dich. ich sag' es laut, mein Kleinod ist dein Name traut!“ Seisime vaikides. „Vaene Adelheid Hermengunde!“ sosistas Juta. „Kes võis ta armastatu olla?“ küsis Laine. Juta lehitseis uuesti kirju: „Raehärra Berendt Nicolaus Säetler.“ Lõbus tuju oli nagu käega pühitud. „Lähme kojul!“ ütles Valve. „Nendes saalides võib inimene surnuks külmuda!“ „Jah!“ nõustusin Valvega. „Mina küll ei tahtnuks elada XIX sajandil!“

Kirevaist samet- ja siidhilpudest vabanenud, pugesime igaüks omaenese nahka, s. o. mantlisse. Hingasime kergendatult, kui raske paraaduks tumeda murtsuga meie järel kinni langes. Seisime tänaval, keset elu ja liikumist. Meie ümber voo gas vaba ja julge olevik. Matk minevikumaale oli lõppenud. Vaid pakke vanu koltunud kirju tuletas meele kauget minevikku, tulvil leina ja ohkeid.

Asta Heinlo — Tallinn (15 a.)

PÄÄSUKESE SURM

K—2

Oli ilus suveilm. Pääsukesed lendlesid rõõmsalt ringi, lastes vahetevahel pikka lauluviisi.

Mina istusin akna juures ja vaatasin pääsukeste lõbusat mängu.

Natukese aja pärast tuli meie kõrvalkorterist õue üks poiss, Ilmar. Ta oli halb poiss, kes alati pildus linnukesi kividega. Ka nüüd vaatles ta natuke aega pääsukeste mängu ja nähes, et linnud lendavad madalalt, võttis ta kivi ja viskas.... Tagajärjeks oli, et üks noor pääsuke kukkus alla.

Ruttasin kiiresti õue, kuid Ilmar jooksis minema. Ma läksin sinna, kuhu linnuke oli kukkunud, ja leidsin pääsukese tõmblevat valudes. Viisin ta tuppa, näitasin emale. See ütles kohe: „Ei usu, et ta ellu jääb. Ta on kukkudes väga haiget saanud.“ Ema pakkus linnukesele vett ja muud, kuid see ei tahtnud.

Kuigi nägin, et linnuke enam kaua ei ela, lootsin ikkagi veel, kuid päikese loojamineku ajal pani linnuke silmad kinni ega avanud neid enam — linnuke oli surnud.

Mattes linnukest nutsin ise kogu aeg. Veel praegu seisavad mul meeles linnukese rahulikud silmad, enne ta surma.

Ellen Möldre — Tallinn (12 a.)

PÜHAJÄRV - VÄGEV TRUMP

K—3

Südasuvine rõõmus päikeseketas heidab vaevalt loodusele oma kuldseid kiiri, kui juba „vehime“ alla Pühajärve, selle toreda Otepää mägismaa trumbi, poole. Kuigi teeme päris ägedat kiirsammu (vist uudishimu pärast), on see teekond siiski kaunis vaevaline: ikka tuleb ronida üle kõrgete mäekuplite, kusjuures kastene hein teeb jalad põlvini märjaks. Aga tõusev päike lööb ikka ja enam kaste taganema ja kui hakkavad paistma toredad Pühajärve pargipuud, on ta lõplikult kadunud. Veel natuke sõrki üle heinamaa ja... üks paistagi Pühajärv. Võistlemata tore süda neil Otepää „alpidel“: ümberringi mäekuplid, mida palistavad metsatukad, ja lõpuks Pühajärv ise, käärline ja rohkete saartega. Kõik see ühendub kauniks tervikuks, mida veel kaunimaks teeb tõusev päike.

Kuid ei jää kauaks aega mõtiskluseks ja looduse imetlemiseks. Juba on onu, mu reisikaaslane, vabastanud paadi suure kaldapaju küljest ja ootab kärsitult mu tulekut. Kobingi paati ja varsti kihutame „täisauru“ all peegelsiledal Pühajärvel kalastusvete poole.

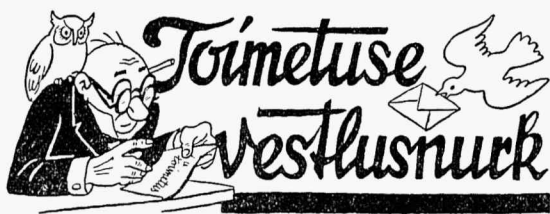
Varajase hommiku tõttu on kõikjal vaikne, kuid kaugenevas Liivarannas liigub juba üksikuid kogusid, kuulbud huikaid ja, mida kaugemale me temast sõuame, seda kirjumaks ta muutub. Juba liigub järvel teisigi paate, vist samuti õngesportlaste omad, kuna mõned koogutavadki juba pikkade õngeritvadega kõrkjais. Meiegi jõuame varsti sinna „töötatud“ vetele Sõarsaare juures. Heidame ankrud ja õngitsemine algab, kirg, mida mõned rahuldavad päevade viisi isegi hällist hauani, nagu oli hoobelnud kord keegi mägismaalane. Kuid huvitav on õngitsemine ainult lühikest aega ja kireks võib saada see vaid üksikuil, selles kogesin peagi. Kuid onu — tema aina vahib õngekorki ja niisuguse kiindumusega, et isegi tavaline vile puudub. Päris asjata see vahtimine küll pole: umbes tunni jooksul on ta kolm matsakat latikat välja tirinud. Aga kui saabub kesk hommik, on kalad nagu tina tuhka kadunud. Isegi mänglevad särjepojad puuduvad. Minu õnneks tüdib onugi varsti. Paneme kalastuskrempli paadipõhja, tirime ankrud, need keskmised põldkivid, järvepõhjust ja jälle algab sõit, seekord mitte kalastusvetele, vaid oma lõbuks, sest midagi pole kaunimat kui liuelda peegelsiledal Pühajärvel, kuulatada lõolaulu ja vaadata taeva sinasse ning su ümber on südasuvine pulbitsev loodus ja tore Otepää mägismaastik. Onu tugevate lihaste jõul liigume jõudsasti edasi, kusjuures ikka rohkem ja rohkem elustub ka Pühajärv. Risti ja põigiti künnavad paadid ja süstad Pühajärve vett ja eemalt poputab lähemale ka üks suurem „saks“ — mootorpaat, jättes sappa vägeva vahujoa. Häda sellele paadile, kes juhtub tema lähedusse. Siis saab ta vähemalt tubli kii-

gutuse või halvemal juhul lendab kogu krempliga voogudesse, mis lõpeb küll enamasti ainult sup-lusega. Niisugune kardetav elukas on see moor-torpaat, kui ta kihutab täiel aarul su nina eest mööda. Kuid kasulik on ta küll. Poole tunniga võid kogu Pühajärve läbi „poputada“ ja seda ainult „saiarahaga“, aga juba ta ongi kadunud silmist.

Meie aga oma kehva „kandimootoriga“ sip-leme peagu endisel kohal, kuid lainetuse kadu-des liigume meiegi onu „täisauru“ all edasi, sin-na, kuhu kadus „poputaja“, kus Väike-Emajõgi teeb oma „esimesi samme“.

Poolteisetunnise „mahvi“ järele jõuamegi sinna. Annab imestada, millisest väikesest soga-sest nirest võib saada nii vägev jõgi nagu seda on Suur-Emajõgi suubumisel. Küll oleks tore, kui ka see ojake oleks sarnane. Siis künnaksid aurikudki Pühajärve vett. Nii unistades randu-me, sest päikesekiired on juba õige halastamatud ja paadis pole kuhugi nende eest põgeneda. Seda mõnusam on pikutada suure tamme varjus, kui ümbrus on täis magusat lilledõhna ja mesi-laste suminat. Sellisel kombel ei lase Une-taatki ennast kaua oodata. Kuna onu vilistab midagi kaugest lõunamaast, sulguvad minu sil-mad enam ja enam ja kõik muutub tühjuseks...

O. Uibo — Pikajärve (14 a.)



H. L. — Mustla-Nõmme. Edaspidi jah.

H. K. — Tallinn. Saadetud ülesanded on tuttavad.

H. T. — Pärnu j. t. Senisest rohkem „nupu-võtteid“ ei pea meie vajaliseks avaldada, kuna ei ole otstarbekas selle nurga jaoks liig palju ruumi kasutada. Nende arvel jääks ju palju muud — meie arvates olulisemat — välja. „Nupu-võtete“ kallal vahete-vahel nokitsemine on kõi-

giti tervitatav, aga imeliku mulje jätvavad need, kes kõikjalt muudkui ahmivad mõistatusi ja nen-de juures viidavad iga vaba hetke.

P. N. — Tallinn ütleb oma kirjas soovi-vat, et „Meie Noorus“ veel kaua röömustaks eesti kodusid. Loodame, loodame!

U. S. — Ohekatku kirjutab: „Tere! Jälle nii tore mõistus; hirmus huvitav, kes teil neid seal mõtleb — tal peab vist hea pea olema.“ Noh, eks nende tegemine ikka nuputamist nõua, ja selliseid „hea peaga“ kaastöölisi leidub terve hulk noorte ja vanade hulgas.

I. A. — Pambu võib tõesti olla armas kiisu, aga luuletus temast lonkab rütmi poolest.

E. M. — Aa. „Kõik Isalt“ meenutab kan-gesti üht üldiselt tuntud luuletust. „Torm“ — edaspidi.

H. P. — Iru. Võib küll saata tellimisraha postmarkides (juure kindlasti täpne aadress ja nimi). — Mõistatusi jätkub, aga prooviks võiks saata.

A. K. — Paldiski. Aitäh innustavate väl-jenduste eest!

I. G. — Tartu. Nim. aladelt avaldame mee-ldi kirjutusi — eelistatavalt aga eriteadlaste sles-t. Kui midagi valmib, võiks tutvumiseks siiski saata. Suvilaagrist edaspidi. Suur tänu sõbra-like tunnustussõnade eest!

E. M. — Kehtna. Auhinnad saadab toime-tus harilikult postiga välja.

M. S. — Tallinn. Miks nii nukrad laulud? Soovitame rohkem lugeda kaasaegseid luuleta-jaid ja neilt õppida. Saadetises tundub seda hõngu, mis valitses eesti luules möödunud sa-jandi viimsel kümnel — tänapäevale on see vaim võõras.

E. P. — Vara. On see aga koletis! Võib-olla laseme ta kord ajakirja veergudele kummi-tama. On see aga täiesti algupärane, enda koos-tatud?

Kõigile. Pahatihti saabub toimetusele kir-ju, mis on margistatud puudulikult või käibelt kõrvaldatud postmarkidega. Aga saabub ka sel-liseid saadetisi, mil on postmarke tarvilikust palju rohkem. Tutvuge põhjalikult postitariifidega ja pidage meeles, et praegu peatselt muudetakse. Käsikirju ei või saata trükitoodete tariifiga. Kahtluse korral küsige enne saadetise margistamist nõu vanemalt, õpe-tajalt või — see on ka parim — postiasutusest.

Noorteajakiri „MEIE NOORUS“ ilmub 18 numbrit aastas (koolitöö ajal kaks korda kuus).

„Meie Noorus“ maksab tellides aastas 3 krooni, poolaastas 1 kr. 50 s. Üksiknumber 20 senti. Tellimisi võtavad vastu talitus, postiasutused, usaldusmehed koolides ja organisat-sioonides ja paremad raamatukauplused.

„Meie Nooruse“ kaasandena ilmub tarviduse järgi „NOORTEJUHTIDE TEATAJA“, mille tellimishind on 50 senti aastas.

Mittetarvitatavaid käsikirju toimetuse ei säilita. Need tagastatakse autoreile ainult vaja-lise arvu postmarkide lisandamisel.

Toimetuse ja talituse aadress: „Meie Noorus“, Niguliste 12, Tallinn. Tel. 432-73. Posti jooksev arve nr. 88.

Väljaandja: Eesti Punane Rist.

Vastutav toimetaja: Paul Rummo.

Ilmus 5. veebruaril 1940. a.

Väärtuslik valkaine

— toitude ja saiade valmistamiseks
on alati värsked **kuivatatud piim**

RAMMU PULBER

— sisaldab 36% valkaineid, pakitud 1/2-kilostesse kottidesse

Paki toiteväärtus: 24 muna valgud ja kalorit

Kohvi ja tee juure kasutage ainult kondenseeritud

RAMMU-PIIMA, siis on suhkru norm küllaldane

Valmistaja: **Särevere Piimatehas** Türi, tel. 96

Ärge unustage, et

„EESTI SKAUT“

on gaidide ja skautide truu sõber ja nõuandja.

„Eesti Skaut“ — on ilusaim kõide noorte isetegevusest.

„Eesti Skaut“ — annab ülevaatliku pildi emadele-isadele tüdrukute ja poiste tööst-tegevusest.

„Eesti Skaut“ — on igale noorte sõbrale täielikuks märkimikuks ja käsiraamatuks.

„EESTI SKAUT“

on odavaim noorteajakiri, maksab gaididele ja skautidele **üks** kroon, teistele **kaks** krooni aastas.

Toimetuse ja talituse aadress:

Tallinn, Vene t. 26. Telef. 476-96. Posti jooksev arve nr. 180.



Odav- müük

5. veebruarist kuni 15. märtsini sel aastal on võimalik tellida „Meie Nooruse“ talitusest (Niguliste 12, Tallinn)

Meie Nooruse 1939. aastakäigu II pool
(sügis-semester)

hinnaga Kr. 1.—

9 tüsedat, pildirikast numbrit. 350 lehekülge
(kaanehind Kr. 1.80)

Tellimised palume saata talitusele postmarkides või maksta E. Punase Risti posti jooksvale arvele nr. 88. Tellija nimele ja aadressile lisandada märgusõna „odav-müük“

„Meie Nooruse“ ilmumise kalender:

jaan.	veebr.	märts	aprill	mai	juuni	juuli	aug.	sept.	okt.	nov.	dets.
1 nr.	2 nr.	2 nr.	2 nr.	2 nr.	—	—	1 nr.	2 nr.	2 nr.	2 nr.	2 nr.